

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Ur innehållet:

Lagerfall inom industrin

tyngde tillväxten.....sid 3

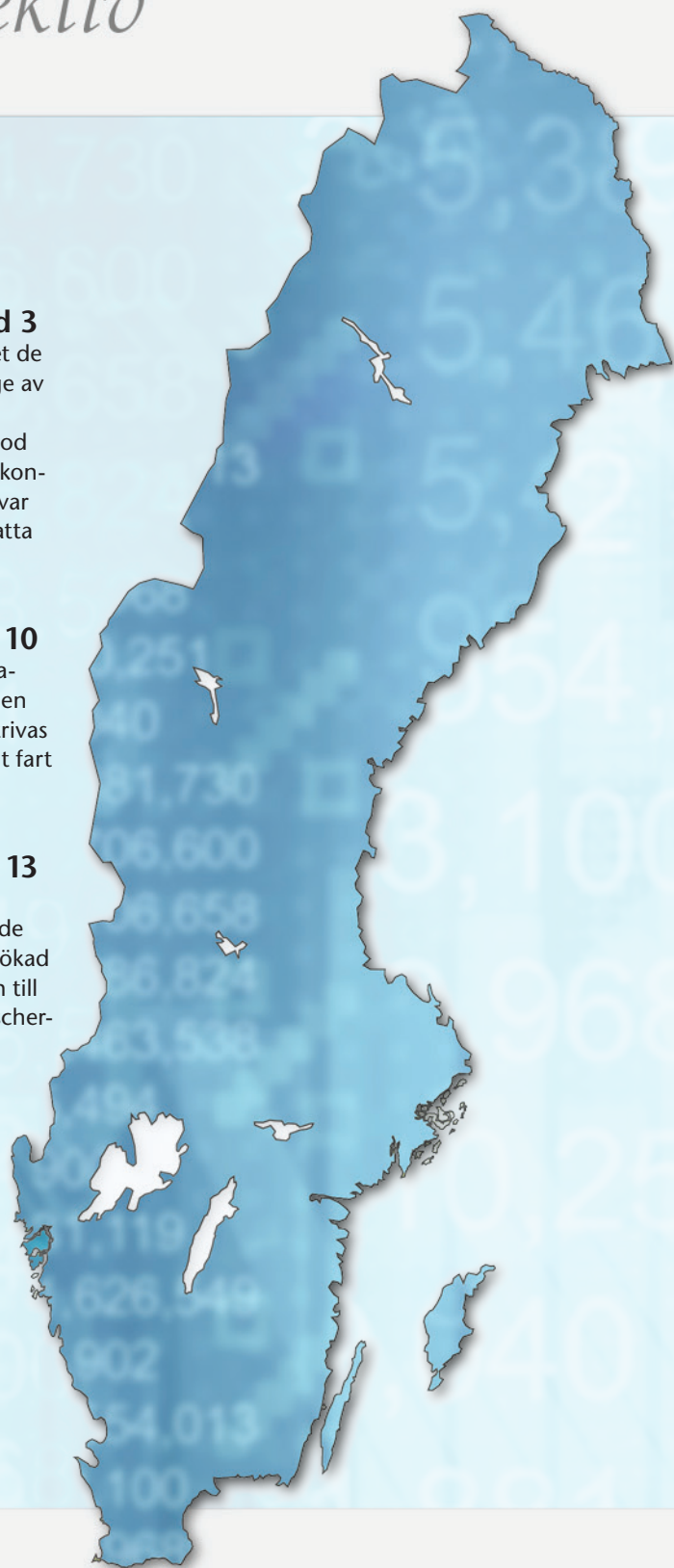
Den svenska BNP-tillväxten har pendlat kring nollstrecket de två senaste kvartalen och ekonomin befinner sig i ett läge av stagnation. Stora lagerneddragningar inom främst industrin höll tillbaka BNP-utvecklingen kraftigt. En relativt god inhemsk efterfrågan vägde emot där framförallt hushållskonsumtionen ökade. Produktionsuppgången i näringslivet var dock dämpad och efterfrågan från utlandet visade fortsatta svaghetstecken.

Bostadsinvesteringarna tog ny fart ... sid 10

De fasta bruttoinvesteringarna vände uppåt tredje kvartalet. Näringslivets investeringar steg relativt kraftigt efter en svag inledning på året. Uppgången kan nästan helt tillskrivas omslaget i bostadsinvesteringarna som nu verkar ha tagit fart uppåt från låga nivåer.

Tillverkningsindustrin fortsatt sänke. sid 13

Tillväxten i det svenska näringslivet har ännu inte tagit fart. Produktionen växte marginellt tredje kvartalet, där de tjänsteproducerande branscherna stod för tillväxten. En ökad arbetsinsats inom tjänstesektorn var den främsta orsaken till produktionsökningen. Inom de varuproducerande branscherna minskade däremot produktionen liksom de arbetade timmarna.

Innehåll

Sammanfattning	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Konsumtion.....	8
Investeringar	10
Näringsliv	13
Arbetsmarknad.....	17
ENS 2010 och finansräkenskaperna	20
ENS 2010 och pensionssystemet	22
Summary	25

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

Lagerfall inom industrin tyngde tillväxten

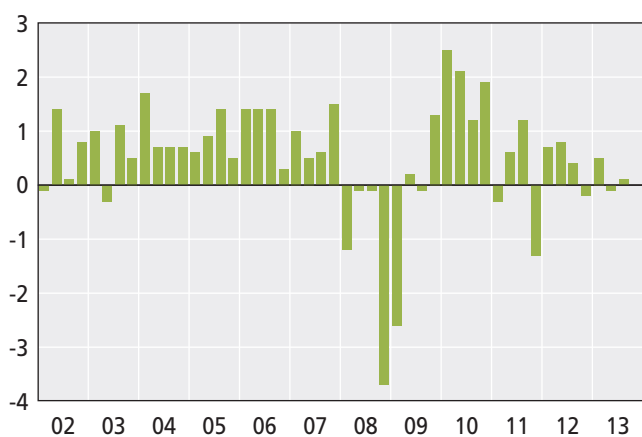
Den svenska BNP-tillväxten har pendlat kring nollstrecket de två senaste kvartalen och ekonomin befinner sig i ett läge av stagnation. Stora lagerneddragningar inom industrin höll tillbaka BNP-utvecklingen kraftigt. En relativt god inhemsk efterfrågan vägde emot där framförallt hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna ökade. Produktionsuppgången i näringslivet var dock dämpad och efterfrågan från utlandet visade fortsatta svaghetstecken.

Tredje kvartalet steg Sveriges BNP med 0,1 procent säsongsgrensad och jämförd med kvartalet innan. Det var i paritet med utvecklingen i euroländerna som efter en långvarig recession har vänt till positiv tillväxt för andra kvartalet i rad. Europa utgör en viktig handelsmarknad för Sverige och en ökad tillväxt i området är positivt för den exportberoende svenska ekonomin. Samtidigt har återhämtningen i USA tagit fart med en tillväxt på 0,9 procent tredje kvartalet.

Den svenska industrikonjunkturen lämnar en hel del frågetecken för närvarande. Framförallt väcks funderingar om varför industrin så kraftigt drog ned på sina lager tredje kvartalet. Delvis kan det förklaras av produktionsstopp inom vissa delar av näringslivet. Dessa svarar dock för en relativt liten del av den totala lageravvecklingen som var brett förankrad över tillverkningsindustrin. Flertalet konfidensindikatorer har också varit positiva sedan i våras men har inte realiserats i faktiska utfallsdata.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsonggrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Svensk exportindustri gick trögt och fortsatte att gå svagare än världshandeln tredje kvartalet. Nyckeln är den svaga efterfrågan i övriga Europa. Fjolårets kronförstärkning har slagit mot lönsamheten och varit en hård prövning för internationellt konkurrensutsatta branscher.

Tillväxten i det svenska näringslivet har ännu inte tagit fart. Produktionen växte marginellt tredje kvartalet där de tjänsteproducerande branscherna stod för tillväxten. En ökad arbetsinsats i tjänstesektorn var den främsta orsaken till produktionsökningen. Inom de varuproducerande branscherna minskade däremot produktionen liksom de arbetade timmarna.

Hushållskonsumtionen utgör en fortsatt viktig tillväxtmotor i ekonomin. I säsonggrensade tal ökade konsumtionsutgifterna i samma takt som andra kvartalet med en uppgång på 0,3 procent i kvartalstakt. Hushållen vände blickarna mot varaktiga kapitalvaror i större utsträckning än tidigare, där framförallt bilinköpen vände upp med besked. En betydande del av inkomstökningarna läggs dock fortsatt till sparandet.

De fasta bruttoinvesteringarna vände uppåt tredje kvartalet. Uppgången kan nästan helt tillskrivas omslaget i bostadsinvesteringarna som nu verkar ha tagit fart från låga nivåer. Samtidigt skedde en stor lageravveckling inom främst industrin. Sammantaget höll lagerinvesteringarna tillbaka BNP-tillväxten med 0,4 procentenheter säsonggrensat och var den svagaste komponenten för den ekonomiska tillväxten.

Antalet sysselsatta har stadigt ökat de senaste sex kvartalen och uppgången fortsatte tredje kvartalet. Säsonggrensat och jämfört med andra kvartalet ökade både antalet sysselsatta och arbetade timmar med ungefär en halv procent. Nedgången i antalet lediga jobb vände också svagt uppåt både i privat och offentlig sektor.

Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv inkluderar även två temaartiklar som båda belyser förändringarna till följd av det nya statistikregelverket ENS 2010. Den första artikeln berör förändringar som påverkar de finansiella räkenskaperna och den andra artikeln den förändrade redovisningen av pensioner.

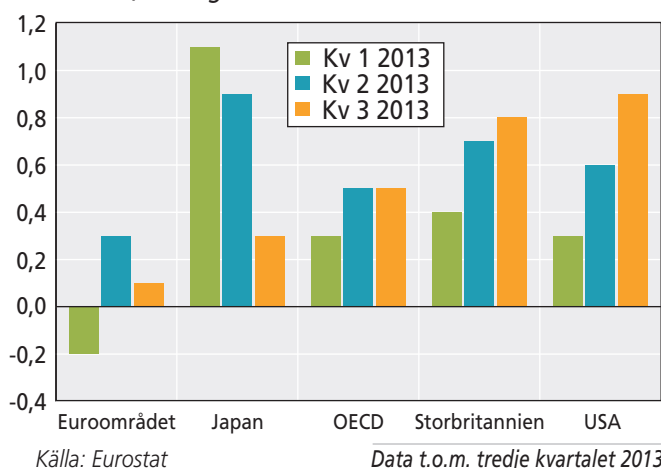
Svag återhämtning för världsekonomin

Den globala tillväxten efter finanskrisen har inte gått spikrakt uppåt utan fortsätter att expandera i ett relativt lågt tempo. I Europa har tillväxten sakta börjat återvända efter flera år av nedgång. En brokig femårsperiod har dock gett en långsam återhämtning, där bland annat en ihållande hög arbetslöshet ligger som ett lock över utvecklingen. Tillväxten har tagit bättre fart i USA, medan de stora tillväxtekonomierna visade en något splittrad utveckling.

En trög tillväxt i Europa fortsätter att bromsa den svenska ekonomin. De svenska exportföretagen har under det senaste året gång på gång skjutit fram förhoppningar om en tilltagande styrka i efterfrågan från den viktiga europeiska marknaden som står som mottagare av cirka tre fjärdedelar av svensk varuexport. För Sveriges del finns det dock flera positiva inslag. En accelererad tillväxt i Storbritannien och allt stadigare tysk ekonomi väger i viss mån upp för en annars relativt svag europeisk marknad. Osäkerhet om utvecklingen i de närmaste grannländerna kan dock utgöra ett orosmoment för den svenska efterfrågan, där en vikande bostadsmarknad i Norge och en svag efterfrågan i Finland som håller tillbaka de finska investeringarna är två viktiga beståndsdelar i närområdet.

BNP-tillväxt

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensade värden

Mager BNP-tillväxt i Europa

Euroområdet uppvisade en i det närmaste obefintlig tillväxt i den gemensamma redovisningen för tredje kvartalet. BNP-tillväxten blev 0,1 procent i kvartalstakt. Det var ändå andra kvartalet i rad med BNP-tillväxt och det stärker förhoppningen om att konjunkturbotten har passerats.

Den ekonomiska utvecklingen visar dock stora avvikelser mellan medlemsländerna. Medan Tyskland fortsatt agera draglok åt de övriga EMU-länderna, redovisar stora ekonomier såsom Frankrike, Spanien och Italien alla i det närmaste nolltillväxt från kvartalet innan. I motsats till den svenska

ekonomin var det i euroområdet en lageruppbyggnad som höll uppe BNP-tillväxten tredje kvartalet. Bidraget från lager på 0,3 procentenheter i kvartalstakt motverkades emellertid av en lika stor negativ effekt från nettoexporten.

I övriga Europa har Storbritannien levererat en accelererande tillväxttakt under de senaste kvartalen och tredje kvartalet blev BNP-tillväxten goda 0,8 procent i en svag omgivning. Det är den högsta tillväxttakten på tre år driven av den inhemska ekonomin där hushållens konsumtionsutgifter bidrog med 0,5 procentenheter och näringslivets investeringar med 0,3 procentenheter.

USA:s ekonomi visar fortsatt momentum

Den amerikanska ekonomin redovisade den högsta tillväxten sedan första kvartalet 2012 och bekräftar bilden om att återhämtningen i realekonomin är på väg åt rätt håll. Det ligger dock enorma stimulanser bakom uppgången vilket snabbt kan ändra bilden om utfasningen sker för tidigt. BNP-tillväxten för tredje kvartalet blev 0,9 procent motsvarande 3,6 procent i uppräknad årstakt enligt amerikansk standardredovisning av BNP. Tillväxten tredje kvartalet byggde, i likhet med euroområdet men i motsats till svenska förhållanden, i första hand på en lageruppbyggnad inom näringslivet. Lagerförändringen förklarade uppemot halva BNP-tillväxten tredje kvartalet. Den stora lageruppbyggnaden lär inte fortsätta att vara den främsta byggstenen för USA:s tillväxt under kommande kvartal, men goda förutsättningar finns även i övriga delar av ekonomin i och med en ökad optimism och investeringar i näringslivet samtidigt som både bostads- och arbetsmarknaden förbättrades.

En ihållande amerikansk återhämtning ger positiv draghjälp åt världsekonomin. Det förbättrade ekonomiska läget med starka BNP-utfall tillsammans med en god sysselsättningsökning kan emellertid innebära en tidigareläggning av åtstramande effekter som en nedtrappning av den expansiva penningpolitiken som bedrivits sedan finanskrisen.

Splittrad utveckling i tillväxtekonominer

Fyra av de traditionellt största tillväxtekonomierna, de så kallade BRIC-länderna, Brasilien, Ryssland, Indien och Kina har precis som industriländerna i väst brottats med strukturella svagheter som hämmat BNP-tillväxten under de senaste åren. Tendensen det senaste kvartalet är annars att tillväxten i Kina tickade upp några tiondelar till 7,8 procent i årstakt främst förklarat av ökade investeringar. I Brasilien har BNP-tillväxten vänt upp men hushållens försvagade balansräkning håller tillbaka den privata konsumtionen. Den ekonomiska utvecklingen i Indien och Ryssland är fortsatt dämpad jämfört med de senaste åren med en BNP-tillväxt på 4,8 respektive 1,2 procent i årstakt.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Export och import

Exportindustrin tynger svensk BNP-tillväxt

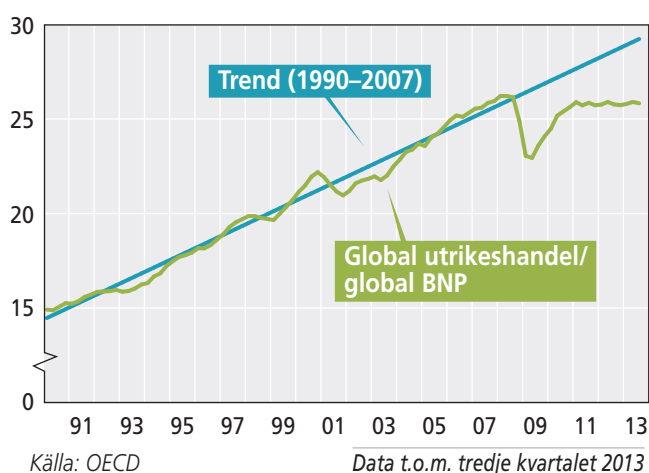
Svensk export fortsätter att gå svagare än världshandeln. Nyckeln är den svaga efterfrågan i övriga Europa. Fjolårets kronförstärkning har slagit särskilt mot lönsamheten och varit en hård prövning för internationellt konkurrensutsatta branscher. Exportörerna har under hela 2013 varit för optimistiska i sina bedömningar om konjunkturen men förväntar sig ändå en stark inledning på 2014.

Styrkan i den svenska ekonomin kommer i allt högre grad av goda förutsättningar för inhemsk efterfrågan. Exportindustrin har det fortsatt kämpigt och tyngs av en svag efterfrågan i utlandet. Störst inverkan har den viktiga europeiska marknaden som går fortsatt trögt, men även exporten till marknader som visar en stabilare tillväxt går svagt. Fjolårets kronförstärkning försämrade med eftersläpning konkurrenskraften och lönsamheten för svenska exportföretag. Världshandeln har stagnerat efter finanskrisen sett i relation till BNP. Samtidigt fortsätter de svenska handelsvolymerna i en fallande trend som pågått under två års tid.

Världshandeln med varor ökade med 1,1 procent tredje kvartalet säsongrensat och jämfört med kvartalet innan, enligt holländska CPB som sammanställer statistik över världshandeln. Det följde på en ökning med 0,3 procent kvartalet innan. Satt i relation till ländernas BNP-tillväxt har världshandeln och BNP utvecklats i ungefär samma takt under de senaste åren. Det är ett tydligt trendbrott efter årtionden av ökad globalisering som fick världshandeln att växa snabbare än övriga delar av världsekonomin.

Världshandeln

Andel av BNP, procent

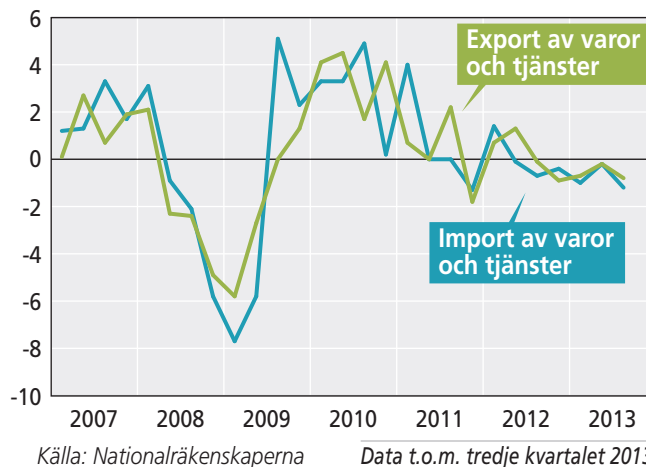

Den svenska utrikeshandeln fortsatte att visa minskade volymer. Tredje kvartalet minskade exporten med 0,8 procent och importen med 1,2 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. De senaste två åren har importen minskat med 3,5 procent och exporten med 2,5 procent. Det har inneburit att nettot från utrikeshandeln haft en svagt positiv effekt för BNP-tillväxten under den senaste tvåårs-

perioden. Effekten från exportnettot på svensk ekonomi har under perioden emellertid varit högst marginell och inte särskilt tillväxt drivande.

Svensk varuhandel

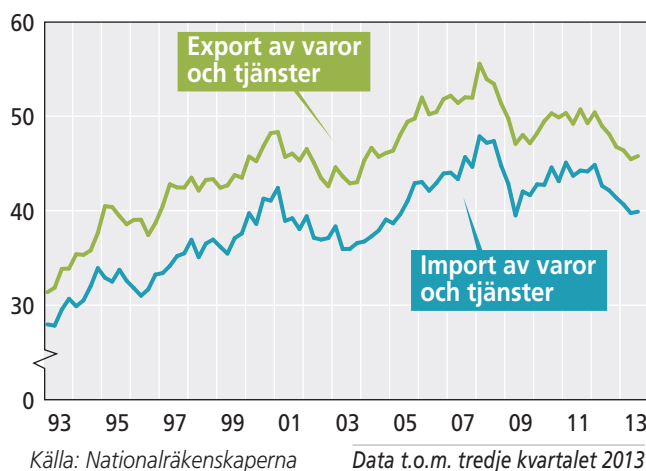
Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Under de senaste två decennierna har förekomsten av globala värdekedjor ökat handeln mellan länder. Det vill säga en uppdelning av produktionsprocessen globalt för att uppnå högre produktivitet och lönsamhet. Den svenska utrikeshandeln växte likt världshandeln snabbare än ekonomin i övrigt fram till finanskrisen som slog till med full kraft under 2008. Därefter har utrikeshandeln som andel av BNP minskat. Exportandelen har från första kvartalet 2008 till tredje kvartalet 2013 minskat från 56 till 46 procent av BNP. Motsvarande minskning för importen är från 48 till 40 procent av BNP.

Svensk export och import

Andel av BNP, procent

Den svaga utvecklingen i Sverige är en kombination av konjunkturellt svag efterfrågan med tyngpunkt i Europa samt förekomsten av strukturella problem i traditionellt viktiga svenska exportnäringsgrupper. Exempelvis en strukturellt svag

utveckling inom massa och pappersindustrin i och med en minskad efterfrågan på i synnerhet tidningspapper. I vissa branscher finns också en överetablering i produktionsled som tynger när efterfrågan är särskilt svag. Det gäller inte minst stålindustrin och fordonstillverkare.

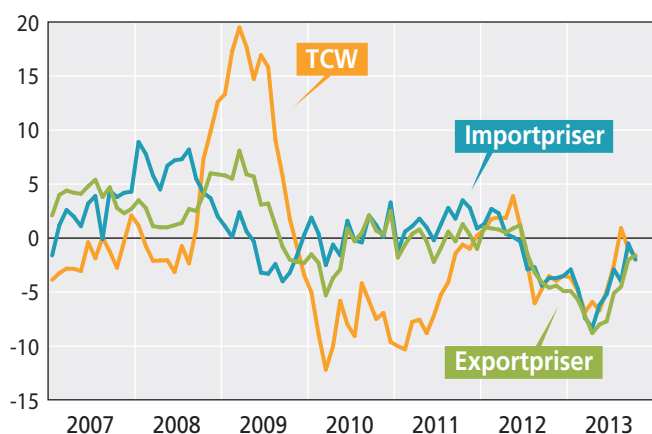
Hög korrelation mellan handelspriser och kronan

Priserna i den svenska utrikeshandeln mätt med ett index över export- och importpriser visar en hög överensstämmelse med kronans utveckling under den senaste tvåårsperioden. Korrelationen var på hela 0,85 under perioden 2012–2013. För företag med stora produktionskostnader i svenska kronor innebär det att kronförsvagningen har slagit rätt ner i exportörernas resultaträkning.

Export- och importpriserna, som gick ner kraftigt under andra halvåret i fjol och första halvåret i år, har under de senaste månaderna visat en mer stabil utveckling. I oktober var både export- och importpriser drygt två procent lägre än motsvarande månad i fjol. Kronförstärkningen som i synnerhet skedde under förra sommaren har under senaste halvåret fasats ur jämförelseperioden vilket har lett till en mer stabil prisutveckling. Den likartade prisutvecklingen i både export- och importled sedan 2005 har inneburit mycket små effekter på Sveriges bytesförhållande, terms of trade.

Export- och importpriser samt handelsviktad kronkurs

Procentuell förändring jämfört med motsvarande månad föregående år

Källa: Producentprisindex och Riksbanken

Data t.o.m. oktober 2013

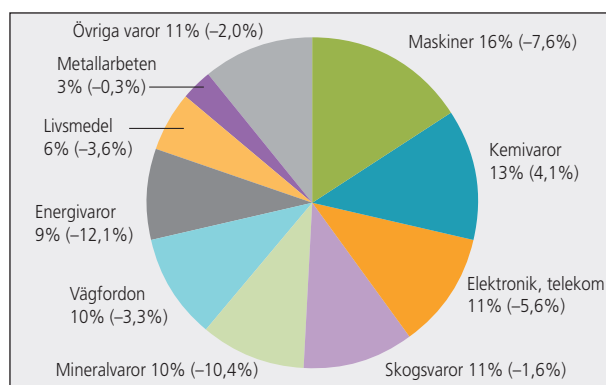
Bred exportnedgång hittills i år

Den svenska varuexporten har under de tre första kvartalen i år minskat med fyra procent i volym jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Nedgången i löpande priser blir dubbelt så stor. Det delvis som en konsekvens av kronförstärkningen eftersom exportintäkter i utländsk valuta räknas om till svenska kronor. Svagast volymutveckling har exporten av energivaror haft som minskat med drygt 12 procent hittills i år. Under tredje kvartalet genomfördes ett planerat produktionsstopp i raffinaderibranschen som bidrog till att exporten av energivaror för tredje kvartalet sjönk med 23 procent på årsbasis. Raffinaderilagren tömdes också på stora volymer.

Råoljeimporten minskade samtidigt hela 40 procent.

En svag utveckling under året har det också varit för mineralexporten tyngd av järnmalm, järn och stål som minskat drygt 17 procent i volym. Flera av de största exportvarorna såsom maskiner, elektronik och vägfordon har minskat i paritet med snittet för varuexporten eller utvecklats något svagare, med volymminskningar på 3–8 procent under det senaste året. En liten minskning noterades även för export av skogsvaror. Starkast har exporten av livsmedel gått som svarar för 6 procent av svensk varuexport. Den har hittills i år stigit med 4 procent i volym jämfört med motsvarande period året innan.

Svenska varuexportandelar och volymutveckling Kvartal 1–3 2013 jämfört med motsvarande period 2012, procent. Volymutveckling inom parentes

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Handelsbalansen minskade tredje kvartalet

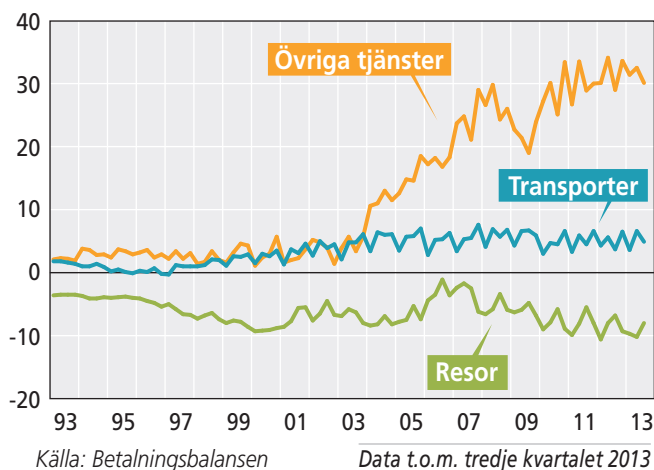
Sverige har redovisat löpande överskott i handelsbalansen gentemot utlandet sedan början av 90-talet. Trenden de senaste åren är att överskottet minskar. För tredje kvartalet i år minskade varuhandelsöverskottet från 17 till 14 miljarder jämfört med året innan till följd av att exporten minskade mer än importen. Sveriges bytesbalans var däremot oförändrad eftersom minskningen från handelsbalansen vägdes upp av ett ökat överskott från så kallade faktorinkomster mot utlandet, det vill säga avkastning på investerat kapital och löner för utfört arbete.

Den svenska varuexporten svarar för ungefär 70 procent och tjänsteexporten för 30 procent av den totala svenska exporten¹. Ändå är det tjänstehandeln som svarar för större delen av överskottet. Tredje kvartalet ökade överskottet från tjänstehandeln något och gav ett BNP-bidrag på 0,2 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Varuhandeln fick slutligen en neutral inverkan på BNP trots ett minskat nettoöverskott. Utrikeshandeln drog därmed samman taget upp BNP-tillväxten med 0,2 procentenheter tredje kvartalet.

¹ Indirekt mätt är emellertid tjänstehandeln större till följd av ett ökat tjänsteinnehåll i svenska exportprodukter, se exempelvis Almegas konjunkturrapport från oktober 2013.

Tjänstehandel

Nettoflöden mot utlandet, miljarder kronor

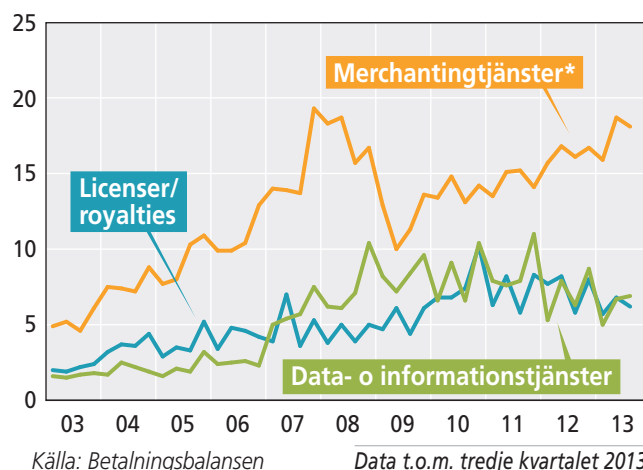
Den framväxande tjänstehandeln under den senaste tioårsperioden visas som övriga tjänster när tjänsthandelsstatistiken sorteras in under tre huvudaggregat.

I redovisningen av delposterna till övriga tjänster utgör merchantingtjänster, licenser/royalties samt data- och informationstjänster en dominerande del. Överskottet för tredje kvartalet uppgick till 27 miljarder kronor, en liten ökning från tredje kvartalet i fjol. Nettot från de tre delposterna överstiger tjänsthandelsnettot totalt. Merchantingtjänster fortsätter att generera en stor del av överskottet från tjänstehandeln.

Handelsnettot från transporter visar ett svagt och ganska stabilt nettoöverskott gentemot utlandet. Det vill säga svenska företag bedriver transporttjänster på väg, järnväg, sjö och flyg gentemot utlandet i något större utstäckning än vad sådana tjänster köps in från utländska bolag. I gengäld har vi ett nettounderskott i posten för utlandsresor till följd av en högre konsumtion av svenska resenärer i utlandet än motsvarande besökares konsumtion i Sverige. Nettot från utländsk konsumtion gav ett i det närmaste oförändrat bidrag till BNP-tillväxten tredje kvartalet.

Tjänstehandel av övriga tjänster

Nettoflöden mot utlandet. Utvalda poster, miljarder kronor

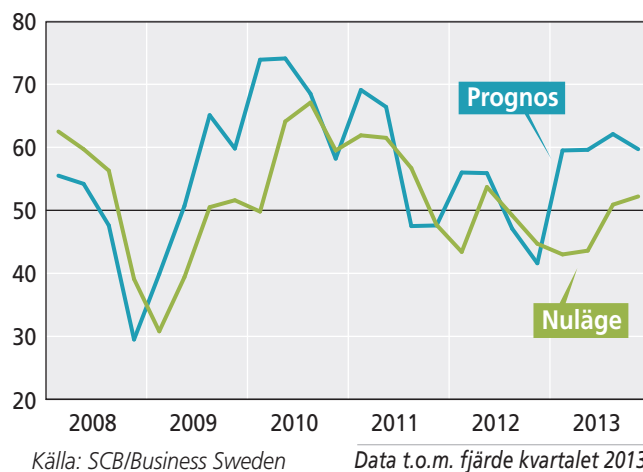
* Merchanting finns enbart som export (den handelsmarginal svenska företag genererar genom att köpa och sälja produkter utomlands, samt den försäljningsmarginal som genereras från produkter som utvecklats i Sverige men tillverkats och sålts utomlands).

Positiva signaler ännu inte infriade

Barometerdata har under hela 2013 visat att företagen varit för optimistiska i sin egen bedömning av konjunkturen. Såväl inköpschefsindex som exportchefsindex och KI:s konjunkturbarometer visar att en förbättring väntas vara på väg. De framåtblickande frågorna har under hela året genomgående dragit upp huvudindex i sammanvägningen. I den senaste mätningen för exportchefsindex minskade dock gapet mellan nuläge och prognos något. Nulägesindex avseende fjärde kvartalet steg samtidigt som förväntningarna på första kvartalet 2014 backade något, även om det framåtblickande indexet fortsatt ligger en bra bit över 50-strecket som indikerar en förstärkt exportkonjunktur.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Dämpad konsumtion i gynnsam omgivning

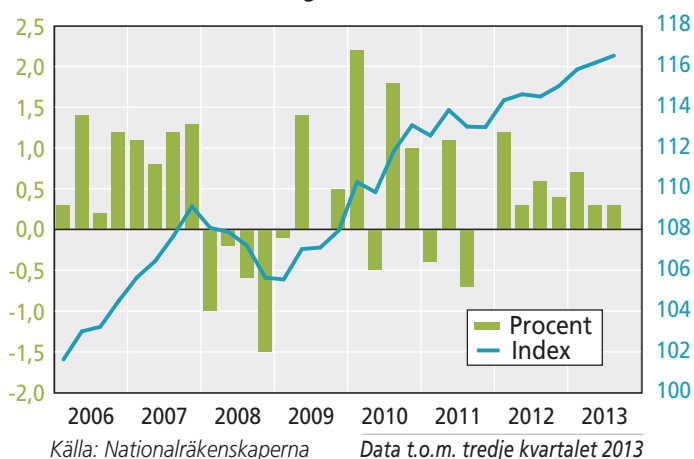
Den dämpade utvecklingen för hushållskonsumtionen höll i sig tredje kvartalet. I säsongrensade tal ökade konsumtionsutgifterna i samma takt som andra kvartalet med en uppgång på 0,3 procent i kvartalstakt. Hushållen vände blickarna mot varaktiga kapitalvaror i större utsträckning än tidigare, där framförallt bilinköpen vände upp med besked, vilket kan reflektera ett mer expansivt köpbeteende. Tack vare den låga inflationen utvecklades hushållens köpkraft relativt väl, trots att den nominella lönetillväxten har dämpats. En betydande andel av extratillskotten läggs dock till sparandet och den egna sparkvoten låg kvar på historiska högstanivåer.

Efter en relativt stark inledning på året har farten i hushållskonsumtionen avtagit. Uppgången från andra till tredje kvartalet stannade på 0,3 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det motsvarade kvartalsutvecklingen andra kvartalet som dock troligtvis påverkades negativt av att påsken i år inföll under första kvartalet, medan den inföll under andra kvartalet de två föregående åren.

Dämpningen av konsumtionstillväxten sker i en omgivning där hushållen har mycket goda förutsättningar att konsumera. Den låga inflationen håller för närvarande uppe hushållens reala löneökningar och en expansiv finanspolitik riktad till hushållen i form av skattelättnader efter årsskiftet kan också höja hushållens konsumtionsbenägenhet genom förväntningar om fortsatt goda tider framöver. En svag ökning i huspriserna tredje kvartalet enligt SCB:s småhusbarometer och en stark utveckling på börsen har också stärkt hushållens förmögenhet, men verkar inte heller ha lockat hushållen att öppna plånboken i någon större utsträckning tredje kvartalet.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

Trots att tillväxten var nedtonad så är efterfrågan från hushållen en viktig tillväxtmotor för ekonomin i nuläget. Uppgången på 0,3 procent från andra till tredje kvartalet var starkare än de flesta övriga komponenter och spelade således en viktig roll för att hålla kvartalstillväxten uppe tredje kvartalet.

Mätt i årstakt steg hushållens konsumtionsutgifter med 2,1 procent tredje kvartalet. Att hushållskonsumtionen innehar en central position för att hålla uppe den ekonomiska tillväxten för närvarande underströks av nettobidraget på 1,1 procentenheter till den faktiska BNP-utvecklingen på 0,7 procent på årsbasis, vilket var den högsta bland samtliga delkomponenter för andra kvartalet i rad. Eftersom hushållskonsumtionen allt som oftast stiger, även i sämre tider, är det relativt vanligt förekommande att den ger stöd åt tillväxten i en fas där utvecklingen inom övriga komponenter är dämpad.

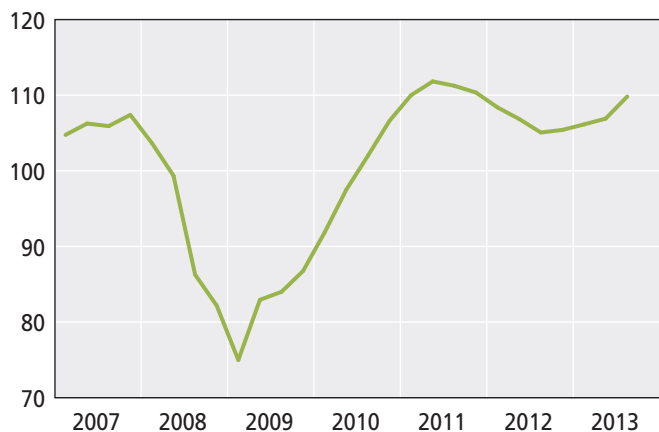
Bilhandeln vände uppåt

Mätt över fyra kvartal var uppgången i hushållskonsumtionen bred tredje kvartalet och förutom en marginell nedgång i konsumtionen av post- och teletjänster bidrog samtliga varugrupper positivt. Den främsta skillnaden från andra kvartalet var att transportutgifterna vände upp efter fem kvartal i rad med nedgång. Transportutgifterna är den näst största utgiftsposten för hushållen, och eftersom hushållen kan skjuta inköpen av bilar på framtiden i sämre tider ger omslag i hushållens konsumtionsbenägenhet ofta stor effekt på utvecklingen. En ljuspunkt var därför att det just var bilinköpen som drog upp transportutgifterna tredje kvartalet, medan mindre konjunkturkänsliga transportutgifter såsom drivmedel och kollektivtrafik höll tillbaka uppgången. Nedgången för bilinköpen under det senaste året kan ha genererat ett visst uppdämt köpbehov hos hushållen, men vändningen uppåt inom bilhandeln kan även indikera ett mer expansivt konsumtionsbeteende.

Säsongrensade kvartalsuppgifter från omsättningsstatistiken visar att omsättningen i fordonshandeln började vända svagt uppåt redan under inledningen av året och omsättningen tredje kvartalet var knappt fyra procent högre än första kvartalet. Farten i uppgången tilltog dock påtagligt från andra till tredje kvartalet då omsättningen steg med 2,7 procent i kvartalstakt. Månadsuppgifter från fordonsstatistiken bekräftar bilden med en uppgång av antalet nyregistrerade bilar under de senaste månaderna. En viss uppgång efter tredje kvartalets utgång kan vara en indikation på att hushållens efterfrågan på bilar fortsatt är på väg uppåt.

Handel med motorfordon, omsättning

Säsongrensade kvartalsuppgifter, fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Omsättningsstatistiken
och egna beräkningar

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Hushållen har den senaste tiden bytt fokus även till andra varaktiga kapitalvaror. Det är traditionellt varor som hushållen prioriterar bort i sämre tider och som tyder på att hushållens konsumtionsbenägenhet kan vara på väg att stärkas. Uppgången för varaktiga varor tredje kvartalet var den starkaste sedan inledningen på 2011, och leddes framförallt av ökade inköp av hemelektronik. Efter en dämpad utveckling de senaste två åren har också hushållens intresse för heminredning återigen tagit fart och uppgången de senaste kvartalerna har varit klart starkare än den totala konsumtionsökningen.

Hushållens konsumtionsutgifter, inkl HIO tredje kvartalet 2013

	Andel av hushållens konsumtion, %	Volym- förändring, jmf med kv 3 12, %	Bidrag till hushållens kon- sumtionsök- ning, procent- enheter
Boende	25,9	1,6	0,4
Transporter	13,1	1,2	0,2
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,4	0,5	0,1
Rekreation och kultur	11,7	3,8	0,4
Övrig varor och tjänster	11,0	3,4	0,4
Restauranger, hotell	6,7	3,9	0,3
Möbler m.m.	5,3	4,0	0,2
Kläder och skor	5,0	0,9	0,0
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,9	1,0	0,0
Post och telekommunikationer	3,3	-0,3	0,0
Hälsö- och sjukvård	3,0	3,7	0,1
Utbildning	0,2	2,7	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,4	4,6	0,2
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-6,9	-2,4	-0,2
Hushållens totala konsumtion	100,0	2,1	2,1

Källa: Nationalräkenskaperna

Fortsatt sparfokus bland hushållen

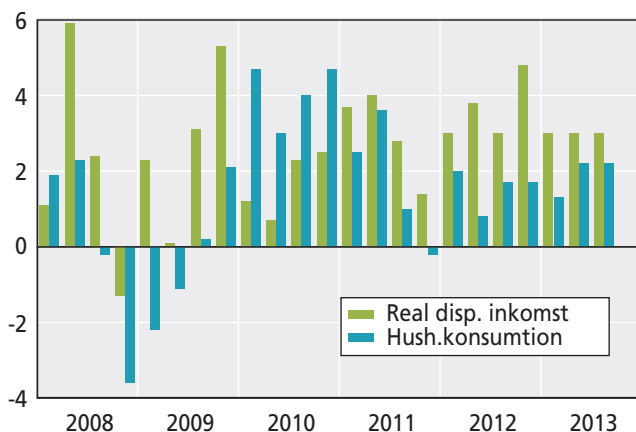
En allt mer dämpad nominell lönetillväxt så långt i år har kompensats av det låga inflationstrycket som höll uppe reallönetillväxten även tredje kvartalet. Hushållens reala

disponibelinkomst har ökat med 3 procent i årstakt under de senaste tre kvartalerna, vilket är aningen starkare än den genomsnittliga reallönetillväxten på 2,6 procent de senaste fem åren.

Reallönen har ökat i snabbare takt än konsumtionstillväxten varje kvartal i närmare tre år. Det tyder på att hushållen har prioriterat överskott i privatekonomin och sparat undan en del av inkomstökningarna sedan återhämtningen efter finanskrisen var avklarad. För de egentliga hushållen var gapet mellan konsumtionstillväxten och löneökningstakten 0,8 procentenheter både andra och tredje kvartalet vilket dock är lägre än på länge. Att hushållen i nuläget spenderar en större andel av löneökningarna på konsumtion kan vara en ytterligare indikation på att en ökad tillförsikt om framtiden leder till att hushållen vågar anstränga hushållsbudgeten något mer.

Hushållens konsumtionsutgifter och real disponibel inkomst

Procentuell förändring från motsvarande kvartal
föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

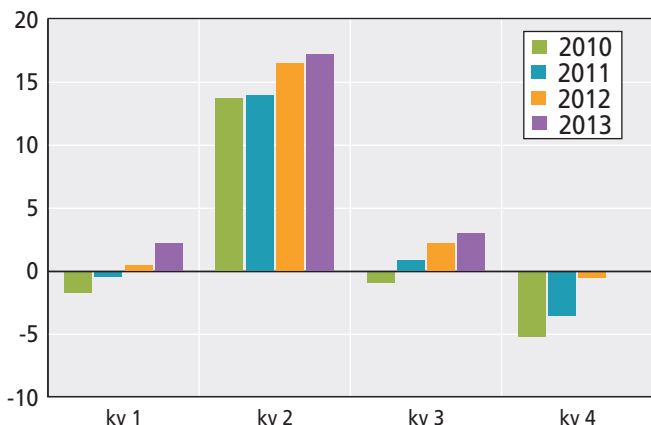
Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

De senaste kvartalerna har sparkvoten, det vill säga sparandet i relation till den disponibla inkomsten, höjts ytterligare. För att fokusera på den inkomst som faktisk är disponibel för den stora majoriteten av hushållen används oftast den justerade sparkvoten, exklusive avsättningar till tjänste- och premiepensioner, vid konsumtionsjämförelser. Tredje kvartalet låg den justerade sparkvoten på 3 procent, vilket är ovanligt högt för ett tredjekvartal. Det innebär att hushållen sparade nästan 4 procentenheter mer av sin disponibla inkomst jämfört med tredje kvartalet 2010 då den justerade sparkvoten uppgick till -0,9 procent. Sparkvoten för helåret 2013 ser ut att blir mycket högt, då det relativa sparandet har varit högre under samtliga av årets tre första kvartal jämfört med motsvarande kvartal i fjol.

Man ska dock beakta att sparkvoten reflekterar genomsnittshushållens sparande. Hushållens konsumtionsbenägenhet kan variera kraftigt bland olika ålders- och inkomstgrupper. Tillgångar och skulder är också mycket ojämnt fördelat bland de svenska hushållen. Ett hushålls finansiella ställning kan påverka dess beslutsfattande genom bland annat benägenheten att spara och viljan att ta risker.

Hushållens sparkvot

Exklusive sparande i kollektiva försäkringar. Procent av nominell disponibel inkomst

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Indikatorer pekar på fortsatt uppgång

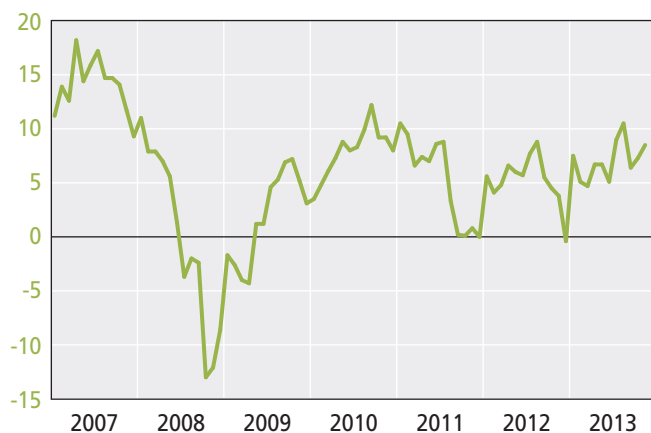
Hushållens gynnsamma ekonomiska ställning återspeglas till viss del i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Månadsvariationerna för konfidensindikatorerna är ofta betydande, men sett över året så långt har Mikroindex¹ pekat stadigt uppåt. Indexet ökade relativt kraftigt under inledningen av kvartalet och låg i augusti på högsta nivån sedan hösten 2010, men föll sedan något tillbaka mot kvartalets slut. Både hushållens förväntningar om ekonomin och inköpen av kapitalvaror i nuläget drog upp indexet under kvartalet. Stämningsslaget lyfte återigen något efter kvartalets utgång med uppgångar för Mikroindex under både oktober och november.

Att hushållen trots allt prioriterar balans i ekonomin framgår dock av att tre av fyra hushåll svarar att de sparar i nuläget, vilket är anmärkningsvärt högt. Samtidigt uppger färre än ett av tjugo att de i någon utsträckning tar av sparade medel.

Även andra indikatorer pekar på att uppgången i hushållskonsumtionen fortsatte efter utgången av tredje kvartalet. SCB:s konsumtionsindikator HUKO som baseras på omsättningsstatistik och avses täcka 92 procent av hushållskonsumtionen, exklusive turistnettot, ökade med 0,3 procent från september till oktober i säsongrensade tal, vilket skulle motsvara en uppgång på en knapp procent uppräknad till kvartalstakt.

Hushållens bedömning av egen ekonomi, mikroindex

Nettotal, bättre minus sämre

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. november 2013

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 08-506 949 84

¹ KI:s Mikroindex ger en sammanvägd bild av hushållens syn på den egna ekonomin.

Investeringar

Bostadsinvesteringarna börjar ta fart

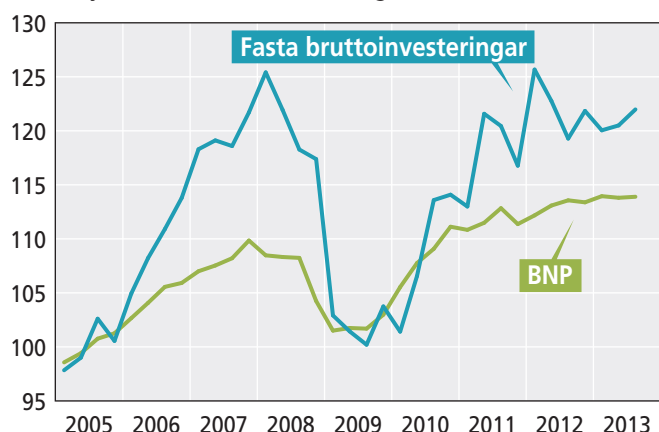
De fasta bruttoinvesteringarna vände uppåt tredje kvartalet. Uppgången kan nästan helt tillskrivas omslaget i bostadsinvesteringarna som nu äntligen verkar ha tagit fart uppåt från låga nivåer. Tredje kvartalet präglades också av en betydande lageravveckling i industrin, bland annat inom raffinaderier.

Investeringarnas andel av BNP har ökat något de två senaste kvartalen då BNP-tillväxten pendlade kring nollstrecket, säsongrensad och jämförd med kvartalet innan, medan de fasta bruttoinvesteringarna steg med 0,4 procent andra kvartalet och ökade med 1,2 procent tredje kvartalet.

Sedan publiceringen av andra kvartalet har också investeringsbilden förändrats till det bättre efter att såväl årets första som andra kvartal reviderats upp, samt att tredje kvartalet visade sig vara relativt starkt. Det beror främst på att nytt statistikunderlag har blivit tillgängligt. Framförallt en färsk investeringsenkät, som i kvartalsberäkningen är primärstatistikkälla för cirka 50 procent av de fasta bruttoinvesteringarna, och visade att investeringarna underskattades första halvåret. De mest betydande upprevideringarna gjordes inom maskininvesteringarna.

Fasta bruttoinvesteringar och BNP

Volymindex 2005=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Jämförda med tredje kvartalet i fjol steg de fasta bruttoinvesteringarna med 3,3 procent, vilket gav ett bidrag till BNP-utvecklingen med 0,6 procentenheter. Bostadsinvesteringarna låg bakom en stor del av uppgången i de totala fasta bruttoinvesteringarna och steg med 14,1 procent jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Nybyggda småhus- och flerbostadshus ökade med 27 respektive 22 procent. Uppgången skedde efter en period av kraftig nedgång första kvartalet 2012 till första kvartalet 2013. Bostadsinvesteringarna bröt nollstrecket andra kvartalet då de steg med 4,1 procent i årstakt.

Nybyggnation av småhus och flerbostadshus beräknas i en modell i nationalräkenskaperna där den viktigaste variabeln är SCB:s statistik över antalet påbörjade hus, men även nationalräkenskapernas beräkning av genomsnittlig byggkostnad per småhus/lägenhet har betydelse. Byggkostnaden fördelas över sex kvartal med skattade andelar av hur stor del av de påbörjade lägenheterna som färdigställs efter ett visst antal kvartal. Statistiken för påbörjade bostäder justeras även för eftersläpandeeffekter, som baseras på historiska förändringar mellan första utfall och senare reviderade data, där den största upprevideringen sker det senaste kvartalet.

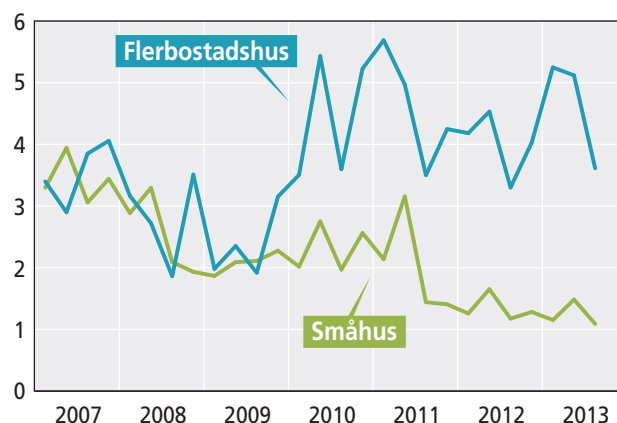
Antalet påbörjade småhus och flerbostadshus var ungefär lika många vid inledningen av år 2007, men utvecklingen har sedan dess gått kraftigt isär till småhusens nackdel. Nedgången för småhusindustrin tog fart efter införandet av bolånetaket oktober 2010, vilket gjorde det svårare för hushållen att finansiera sina husköp. Finansinspektionens beslut att höja bankernas riskvikter nästa år kan komma att pressa upp bolåneräntorna och sätta ytterligare en käpp i hjulet för branschen.

De senaste kvartalets påbörjandestatistik för nya bostäder, justerade för eftersläpning, ligger högre än motsvarande kvartal föregående år både för småhus och för lägenheter. Det ger ett gott utgångsläge för nästkommande kvartal.

Småhusbranschen har genomgått ett stålbad de senaste åren med flera konkurser till följd men nu börjar branschen tro på en vändning. Trä- och Möbelföretagen (TMF), vars medlemsföretag utgör cirka 60 procent av småhusbranschen,

spådde i sin decemberprognos att antalet påbörjade småhus kommer att öka från 4 500 i år till 5 000 nästa år.

Påbörjade småhus och lägenheter i flerbostadshus* 1 000-tal

Källa: Bostadsstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

* Data i diagrammet är inte justerade för eftersläpningseffekter i rapporteringen. Enligt källan är det senaste årets siffror underskattade med i genomsnitt cirka 20 procent och mest det senaste kvartalet.

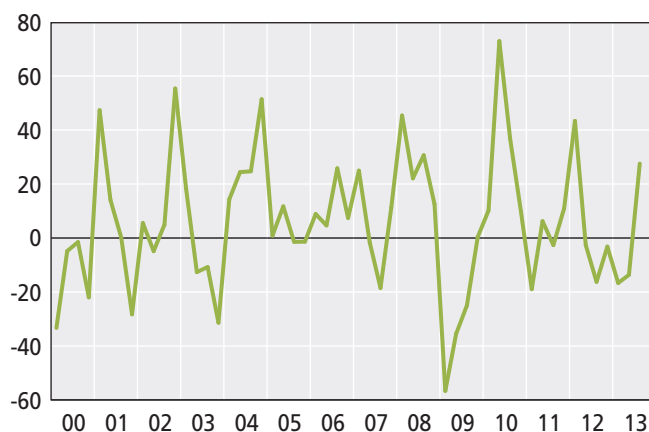
I bostadsinvesteringarna ingår även om- och tillbyggnadsinvesteringar som också bygger på underlag från Investeringensenkäten. Även dessa ökade tredje kvartalet, men i en betydligt lägre takt. Om- och tillbyggnadsinvesteringarna steg med 3,2 procent för småhus och 9,0 procent för flerbostadshus.

Kraftig ökning av leasinginvesteringarna

Maskininvesteringar, inklusive transportmedel, steg med 1,3 procent jämfört med motsvarande kvartal året före. Fördelet efter finansieringsform var det dock stora skillnader. De egenfinansierade maskin- och transportmedelsinvesteringarna minskade med 4,1 procent medan leasingfinansierade investeringar ökade med 27,6 procent. Bland leasinginvesteringarna ökade maskinleasing med 50 procent medan billeasing steg med mer måttliga 7,5 procent i årstakt. Den historiskt sett höga volatiliteten i leasinginvesteringarna med kraftiga upp- och nedgångar gör den svår att tolka.

Leasing av maskiner och transportmedel

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

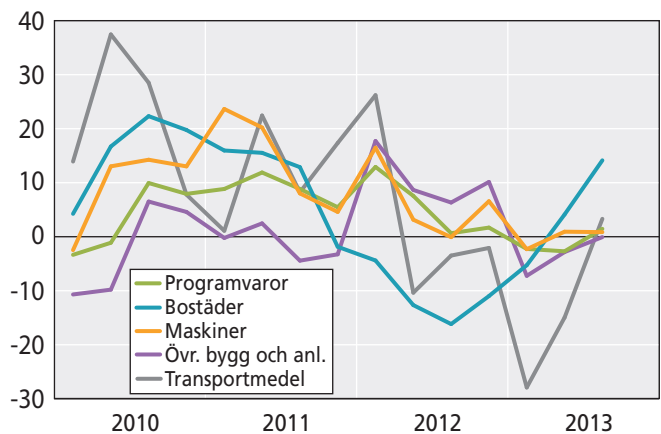
Källa: Finansmarknadsstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

I stort sett samtliga investeringstyper vände uppåt tredje kvartalet mätt i årstakt. Transportmedelsinvesteringarna ökade med 3,3 procent medan övriga bygg- och anläggningsinvesteringar backade med 0,1 procent tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Efter två kvartal med negativa utvecklingstal steg programvaruinvesteringarna med 1,5 procent.

Fasta bruttoinvesteringar efter kapitaltyp

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år. Faktiska värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Både varu- och tjänstebranscherna ökade inom näringslivet

Näringslivets investeringar vände uppåt efter två svaga kvartal och ökade med 4,3 procent tredje kvartalet från motsvarande kvartal året innan. Bland de varuproducerande branscherna ökade investeringarna inom el, gas och värme samt vatten och återvinning medan de minskade inom byggindustrin. Tillverkningsindustrins investeringar steg med 10 procent. Sammantaget ökade de varuproducerande branscherna sina investeringar med 3,5 procent. Inom tjänsteproducenterna ökade investeringarna med 4,6 procent där bland annat parti- och detaljhandeln och fastighetsbranschen ökade starkt.

Svagare gick det för de offentliga myndigheternas investeringar som står för cirka en sjättedel av de totala fasta bruttoinvesteringarna. Dessa backade med 1,0 procent tredje kvartalet i årstakt. De offentliga investeringarna drogs ned av statens investeringar som sjönk med 6,3 procent, bland annat till följd av minskade järnvägsinvesteringar.

Lagerinvesteringarna höll tillbaka BNP-tillväxten

Det är tydligt att flertalet industriföretag ersatte produktionsvolymen med lagerneddragning tredje kvartalet. Det

går emot den normala årscykeln då det säsongnormalt sker en lageruppbyggnad tredje kvartalet. För att lagren ska vara BNP-neutrale krävs en lika stor lageruppbyggnad som motsvarande kvartal i fjol. Eftersom det istället skedde en lageravveckling blev effekten på BNP kraftigt negativ.

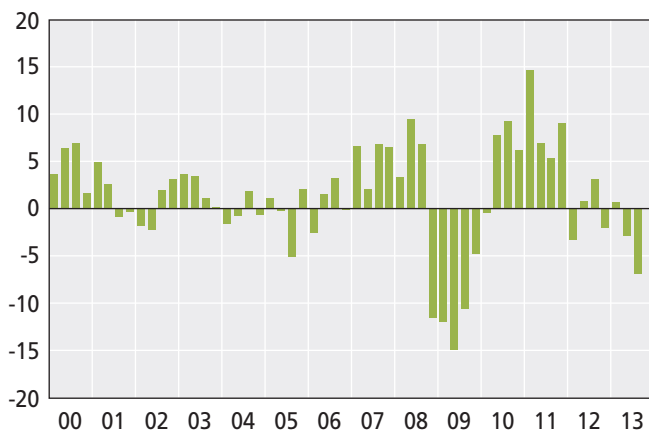
Tredje kvartalet bromsade lagerinvesteringarna BNP-tillväxten med 1,6 procentenheter, varav industriföretagen stod för 1,5 procentenheter, handeln med 0,3 procentenheter, skogs- och jordbrukslager 0,1 procentenheter, medan avstämningskorrigeringar i övriga lager gav ett positivt bidrag med 0,3 procentenheter.

Bland industribranscherna skedde den största lageravvecklingen inom raffinaderier och tillverkning av övriga maskiner. Inom tillverkningsindustrin var det främst lagren av färdigvaror och insatsvarulagren som minskade, men även lager av produkter i arbete drogs ned något. Inom handeln skedde en lageruppbyggnad inom såväl partihandeln som detaljhandeln. Lageruppbyggnaden inom handeln var dock inte lika stor som tredje kvartalet i fjol och effekten på BNP blev därför negativ.

Säsongrensat sjönk lagerinvesteringarna inklusive värdeföremål med 6,9 miljarder kronor tredje kvartalet jämfört med kvartalet innan. Det är den största kvartalsvisa minskningen sedan tredje kvartalet 2009.

Lagerinvesteringar inklusive värdeföremål

Miljarder kronor i 2012 års prinsnivå, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Kontaktperson: Peter Buvén, 08-506 945 28

Tillverkningsindustrin fortsatt sänke

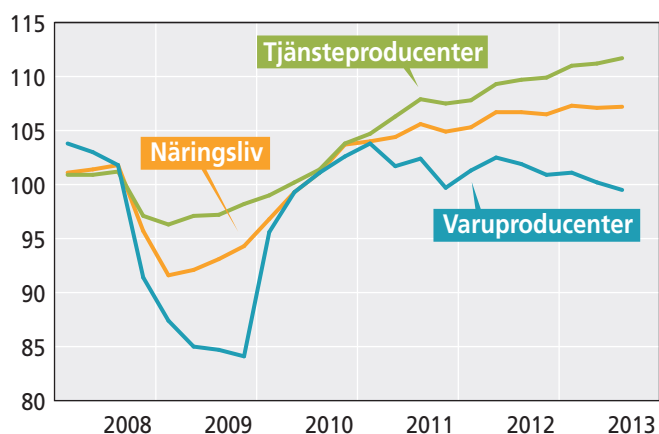
Tillväxten i det svenska näringslivet har ännu inte tagit fart. Produktionen växte marginellt tredje kvartalet, där de tjänsteproducerande branscherna stod för tillväxten. En ökad arbetsinsats inom tjänstesektorn var den främsta orsaken till produktionsökningen. Inom de varuproducerande branscherna minskade däremot produktionen liksom de arbetade timmarna. Framåtblickande indikatorer har samtidigt fortsatt att förbättras under hösten även om det återstår att se om företagens förväntningar kommer att realiseras i faktiska utfall.

Produktionen¹ inom det svenska näringslivet steg, precis som BNP, med 0,1 procent säsongsrensat och jämfört med föregående kvartal. Trenden med svagt stigande produktion inom tjänstebansherna och en något minskad produktion inom varubansherna höll i sig. För varubansherna var det framförallt tillverkningsindustrin som drog ner. Produktionen inom gruvindustrin steg däremot liksom inom byggbranschen där produktionen var 0,8 procent högre än under andra kvartalet, säsongsrensat.

Tjänsteproduktionen steg med 0,5 procent tredje kvartalet, vilket var sjunde kvartalet i rad med ökad produktion. Finansbranschen samt informations- och kommunikationsverksamhet bidrog starkt till denna uppgång.

Produktion

Säsongsrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2008=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Dystert inom skogsindustrin

Det var återigen en svag utveckling inom industrin som höll tillbaka tillväxten för den varuproducerande sektorn. Enligt beräkningarna i nationalräkenskaperna minskade produktionen i industribranscherna med 0,7 procent tredje kvartalet jämfört med närmast föregående kvartal.

Skillnad mellan industriproduktion i NR och IPI

Nationalräkenskapernas (NR:s) skattning av industriproduktionen tredje kvartalet, som visar en minskning med 0,7 procent, skiljer sig från industriproduktionsindex (IPI), som ökade med 1,2 procent. Det finns ett antal olika orsaker till att utvecklingen går åt olika håll detta kvartal. IPI är en månatlig indikator över industriproduktionen som till stor del skattas via uppgifter över industrins leveranser. NR korrigerar för lagerförändringar för att komma närmare det sanna produktionsvärdet och tillägg görs för viss tjänsteproduktion inom industrin. En annan orsak till skillnader är de korrigeringar som görs i NR för att balansera tillgång och användning i ekonomin.

Vissa skillnader i säsongsrensningsmodeller kan också spela in på kvartalsutvecklingen. Korrigerat för säsongsvariationer har IPI fluktuerat mer det senaste året och sjönk kraftigare än NR andra kvartalet. Uppgången tredje kvartalet i IPI kan därför ses som en rekyl av detta. Över fyra kvartal är utvecklingen mellan industriproduktionen i NR och IPI snarlik. För en utförligare beskrivning av skillnaderna se temaartikeln som publicerades i Sveriges ekonomi nr 1 2012 (s. 23–24), samt faktaruta i nr 3 2012 (s. 17).

Den svaga utvecklingen för skogsindustrin fortsatte tredje kvartalet i år då produktionen minskade med 1,4 procent, vilket var det tionde kvartalet av de elva senaste med negativ produktionstillväxt. Både trävaruindustrin och massa- och pappersindustrin har haft en tydligt negativ trend de senaste tre åren. En förklaring är att branschen har betydande strukturella problem eftersom efterfrågan successivt har sjunkit på trävaror och pappersprodukter. Särskilt efterfrågan på tidningspapper har sjunkit och inneburit att många pappersbruk tvingats till omstrukturering och omställningar av produktionen till nya produkter.

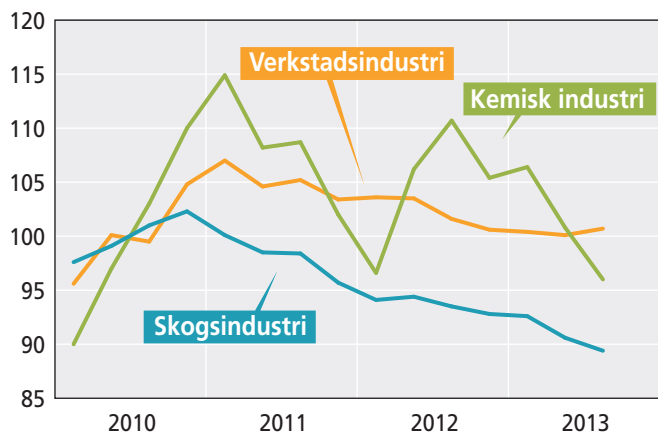
Även för den kemiska industrin där det var stora produktionsökningar andra och tredje kvartalet i fjol fortsatte den negativa utvecklingen. Produktionsminskningar på ungefär 5 procent i kvartalstakt både andra och tredje kvartalet betyder att produktionen nu är tillbaka på nivån från första kvartalet 2012, i säsongsrensade termer.

En klar ljuspunkt inom den svaga industrisektorn är dock att nedgången för verkstadsindustrin, som bidrar med en stor andel av den totala produktionen och förädlingsvärdet inom industrin, ser ut att ha bottnat. Efter fem kvartal i rad med minskad produktion vände det upp tredje kvartalet då produktionen steg med 0,7 procent jämfört med andra kvartalet.

¹ Med produktion avses egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

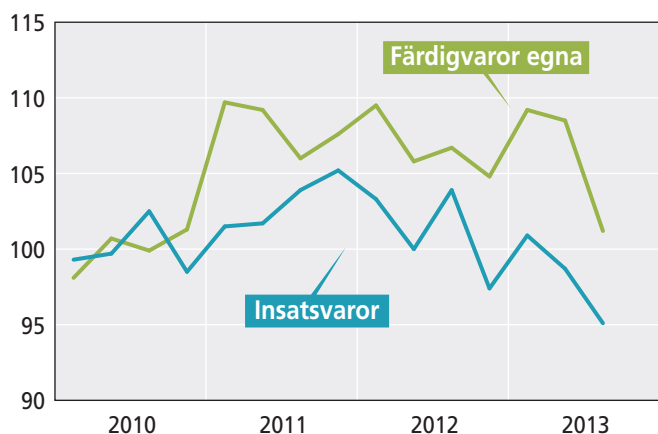
Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Industriföretagen minskade lagren

En stor del av den svaga produktionssiffran för industrin förklaras av att det var stora lagerneddragningar tredje kvartalet. Normalt under en årscykel brukar tredje kvartalet innebära ökade lager men så blev inte fallet detta år. Istället för att öka produktionen minskade industriföretagen sina lager tredje kvartalet. Framförallt minskade lagren av färdigvaror men även insatsvarulagren sjönk rejält. Då tredje kvartalet i följd följde det traditionella mönstret med en stor lageruppbyggnad blev samtidigt det negativa lagerbidraget på BNP extra högt tredje kvartalet.

Industrins lager

Kvartalsvärden. Volym. Index 2010=100

Källa: Industrins lagerstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

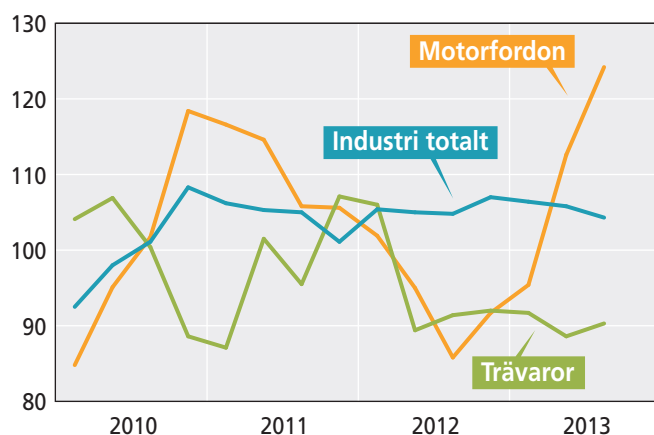
Ökade exportorder till motorfordonsindustrin

Orderingången till industrin brukar vara en tidig indikator över konjunkturutvecklingen då ett ökat orderinflöde brukar ge ökad produktion och i fortsättningen leda till ökad satsning och ökade investeringar. Ännu har dock inte orderingången till industrin börjat lyfta. Trenden är fortfarande svagt negativ även om orderingången tredje kvartalet i stort sett var oförändrad jämfört med andra kvartalet. Hemmamarknaden har varit mycket volatil under året och noterade en uppgång tredje kvartalet efter en kraftig nedgång andra

kvartalet. På exportmarknaden har orderflödet inte svängt lika mycket men trenden har varit svagt negativ under året och tredje kvartalet minskade orderingången med 1,4 procent. Den exportberoende trävaruindustrin, som också drabbats av en strukturell nedgång i efterfrågan, har haft en svag exportorderingång under lång tid men tredje kvartalet var trots allt en ljusglimt med en liten ökning. En tydligare vändning kan noteras för motorfordonsindustrin som efter en rejäl kris återhämtat sig och nu noterat ökad exportorderingång fyra kvartal i rad varav tredje kvartalet i år var en ökning på drygt 10 procent jämfört med andra kvartalet.

Industrins exportorderingång

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Leverans- och orderstatistiken

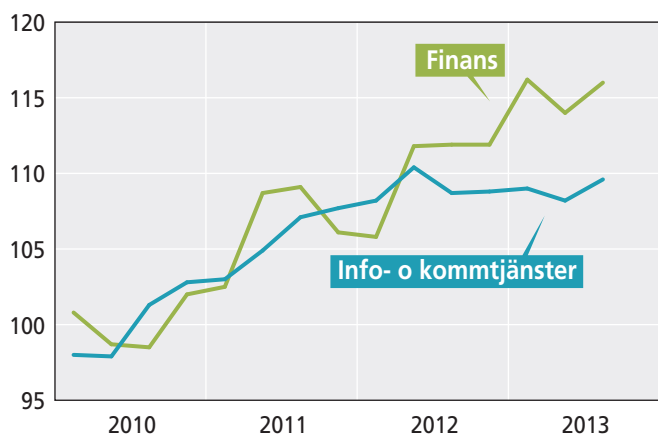
Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Uppåt för finans och IT

Sedan andra kvartalet reviderades upp något på grund av att ytterligare uppgifter tillkommit så vändes den svaga produktionsminskningen andra kvartalet till en ökning för tjänstebanscher. Tjänsteproduktionen fortsatte att öka svagt även tredje kvartalet då den steg med 0,5 procent, säsongrensat. En starkt bidragande orsak var branschen informations- och kommunikationstjänster som ökade produktionen med 1,4 procent efter några svagare kvartal. Produktionen av IT-relaterade tjänster växte mycket kraftigt 2010–2011 men från andra halvåret 2012 har utvecklingen mattats. Uppsvinget tredje kvartalet i år kan vara inledningen på en ny stark period. Även företagstjänster fick en rekyl uppåt och ökade tjänsteproduktionen med 0,6 procent tredje kvartalet sedan det varit en minskning med ungefär lika mycket föregående kvartal. Allra starkast av tjänstebanscher gick emellertid finansbranschen. Där är förvisso produktionen väldigt volatil men inte desto mindre steg den säsongrensade produktionen i branschen med 1,8 procent från andra till tredje kvartalet.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Oförändrad arbetsinsats

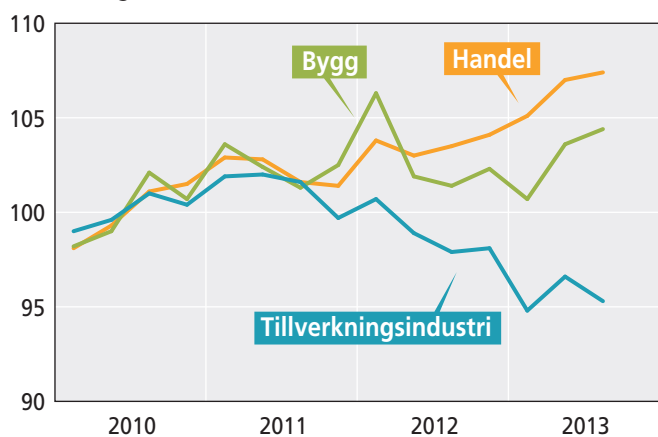
Efter den något ryckiga utvecklingen under inledningen på året, då arbetsinsatsen i näringslivet först minskade kraftigt första kvartalet för att sedan öka kraftigt andra kvartalet, var antalet arbetade timmar oförändrat tredje kvartalet jämfört med närmast föregående kvartal. Den ojämna inledningen på året förklaras till viss del av tillfälliga effekter såsom ovanligt hög sjukfrånvaro första kvartalet samt att påsken inföll tidigt detta år.

Inom varubranscherna sjönk de arbetade timmarna tredje kvartalet med 0,6 procent, säsongrensat och jämfört med andra kvartalet. Inom industrin minskade arbetsinsatsen med 1,3 procent medan antalet arbetade timmar inom byggbranschen ökade med 0,8 procent.

Arbetsinsatsen inom tjänstebansherna utvecklas jämnare än för varubranscherna. Tredje kvartalet steg de arbetade timmarna för tjänstesektorn med 0,3 procent, vilket var samma ökningstakt som under andra kvartalet. Precis som andra kvartalet var utvecklingen inom hotell- och restaurangbranschen mycket god, där timmarna ökade med 1,6 procent tredje kvartalet. Inom handeln, som var den bransch inom hela näringslivet som sysselsatte flest personer tredje kvartalet, ökade antalet arbetade timmar med 0,4 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

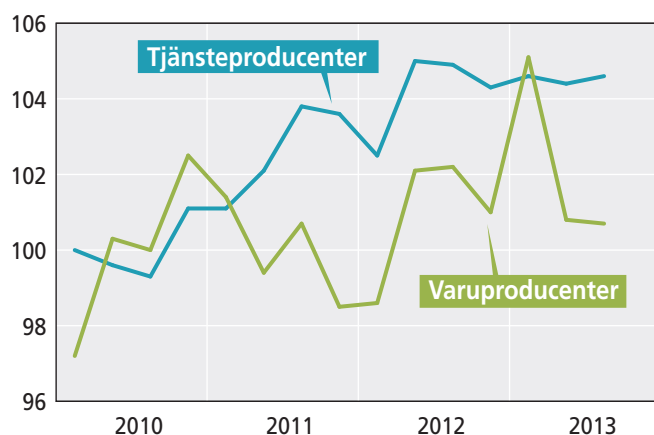
Liten förändring av produktiviteten

Den måttliga produktionsökningen och oförändrade arbetsinsatsen inom näringslivet innebar att arbetsproduktiviteten endast förändrades marginellt. Jämfört med andra kvartalet steg arbetsproduktiviteten tredje kvartalet med 0,1 procent. Inom de varuproducerande branscherna minskade produktionen och de arbetade timmarna ungefär lika mycket, vilket innebar att arbetsproduktiviteten endast minskade svagt. Produktiviteten sjönk tredje kvartalet med 0,1 procent. För tjänsteproducenterna steg produktion och arbetade timmar istället med ungefär lika mycket och arbetsproduktiviteten förbättrades marginellt med 0,1 procent.

Sedan andra kvartalet i fjol har dock produktivitetens utvecklingen varit svag i näringslivet. I synnerhet för varubranscherna, där en ökad produktivitet är av högre vikt än inom tjänstebansherna, har utvecklingen varit negativ. Inom tjänstebansherna är det främst en ökad arbetsinsats som skapar högre produktion och produktiviteten förändras därför normalt i lägre utsträckning. Det kan tilläggas att måttet för arbetsproduktiviteten bör tolkas med viss försiktighet på kvartalsbasis då det endast är en indikator på produktiviteten i näringslivet. Indikatoren beräknas som en kvot mellan förädlingsvärde och arbetade timmar vilka säsongrensas separat.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Framtidsbedömningarna optimistiska

Om utvecklingen så långt under 2013 varit något av en besvikelse för företagen så visar olika kvalitativa undersökningar en samstämmig bild angående den framtida utvecklingen. Kurvorna pekar uppåt inför 2014 och inom de flesta branscher väntas ett rejält uppsving framöver.

I november steg konfidsensindikatorn för näringslivet i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer till den högsta nivån sedan juni 2011. Generellt är det kraftigt förbättrade prognoser som lyfter indikatorn i de olika branscherna. Uppgången är särskilt tydlig för tillverkningsindustrin där indikatorn till största delen stigit på grund av företagens mer expansiva produktionsplaner på tre månaders sikt. Samtidigt är orderstocksomdömena något mindre negativa än i början av året och det är färre företag som anser att lagren är för

stora vilket bekräftar bilden av att det varit stora lagerneddragningar inom industrin under tredje kvartalet.

Byggbranschen ligger fortfarande en bit under sitt historiska genomsnitt men efter uppgångar de tre senaste månaderna har branschen krympt avståndet något. Uppgången beror främst på att sysselsättningsplanerna inte ser lika dystra ut som tidigare. Personalnedskärningarna som pågått en tid ser ut att avstanna men det blir heller inga nyanställningar att tala om enligt byggföretagens bedömning. Detaljhandeln och tjänstenäringarna ligger däremot en bit över det långsiktiga snittet. Nulägesomdömet har förbättrats men i synnerhet är det starka prognoser som drar upp även i dessa branscher.

Konfidensindikator näringslivet

Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. november 2013

Positiva inköpschefer

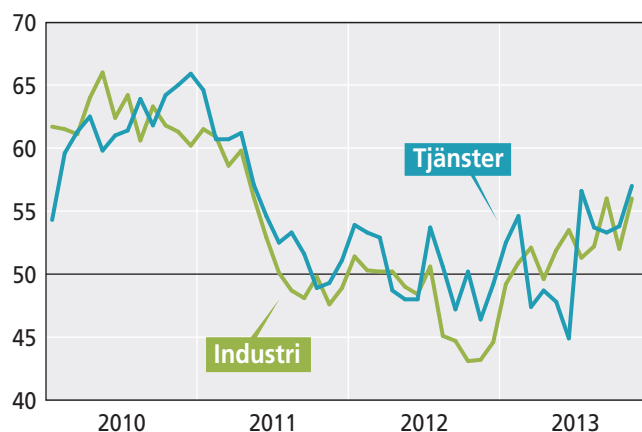
Även inköpschefsindex uppvisar en uppåtgående trend. Både inom industrin och inom tjänstesektorn lämnar inköpscheferna positiva prognoser om framtiden.

Inköpschefsindex för industrin har varit på uppgång ända sedan förra hösten även om det har svängt något på månadsbasis. Från november i fjol till samma månad i år steg index från 43,2 till 56,0. Värdet 50 kan sägas vara en skiljelinje för tillväxt då utfall över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än på en försvagning. Såväl delindex för produktion och ordergång ligger i tillväxtzonen och

företagens produktionsplaner är klart positiva. Inköpschefsindex för tjänstebranschen steg samtidigt från 53,8 till 57,0 i november och har efter en svagare period första halvåret i år legat i tillväxtzonen de fem senaste månaderna. Den planerade affärsvolymen har under denna period stuckit iväg och detta delindex ligger över 67 vilket tyder på att tjänsteföretagen räknar med kraftiga konjunkturförbättringar med stigande efterfrågan på tjänster framöver.

Inköpschefsindex

Diffusionsindex. Värdet över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning

Källa: Silf, Swedbank

Data t.o.m. november 2013

De svenska exportföretagen gör samtidigt en ljus bedömning av exportkonjunkturen i Exportchefsindex för fjärde kvartalet. Tecken på en stabilisering i Europa och förbättringar i USA samt fortsatt god efterfrågan från i synnerhet Asien gör att man räknar med en ökad exportförsäljning framöver.

De svenska företagen är mycket beroende av den utländska efterfrågan och att enbart förlita sig på att den inhemska marknaden ska lyfta ekonomin håller inte på lång sikt för ett litet land som Sverige. Det är därför av stor vikt att utrikeshandeln kommer igång och att företagens starka prognoser om exportmarknaden blir verklighet för att tillväxten i näringslivet ska ta ny fart.

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 08-506 945 11

Arbetsmarknad

Stadig förbättring på arbetsmarknaden

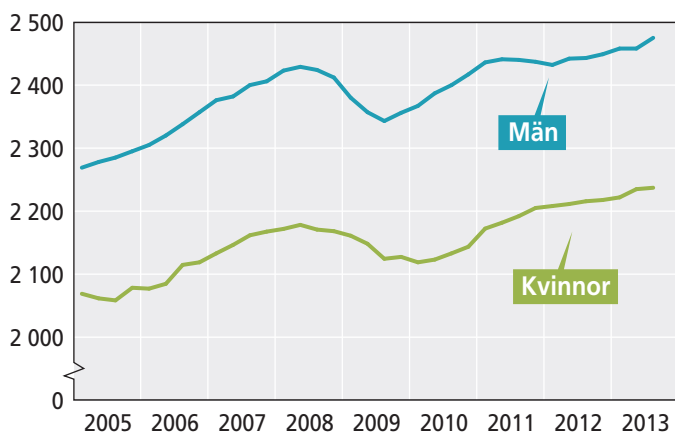
Antalet sysselsatta har stadigt ökat de senaste sex kvartalen. Tredje kvartalet 2013 fortsatte uppgången. Säsongrensat och jämfört med andra kvartalet ökade både antalet sysselsatta och arbetade timmar med ungefär en halv procent. Nedgången i antalet lediga jobb vände samtidigt svagt uppåt tredje kvartalet både i privat och i offentlig sektor. Läget på arbetsmarknaden fortsatte att förbättras även under oktober enligt Arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningen ökade främst bland män

Det var bland män som sysselsättningen ökade, där uppgången tredje kvartalet var 0,7 procent säsongrensat och jämfört med andra kvartalet. Kvartalet innan var det framför allt kvinnor som övergick i sysselsättning. Ökningen tredje kvartalet avser i första hand tidsbegränsade anställningar som steg med närmare 2 procent. Särskilt stark var uppgången för ungdomar 15–24 år som ofta får just tidsbegränsade anställningar. Ungefär 60 procent av ungdomarna som ingår i sysselsättningen har en tidsbegränsad anställning i nuläget.

Sysselsatta 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

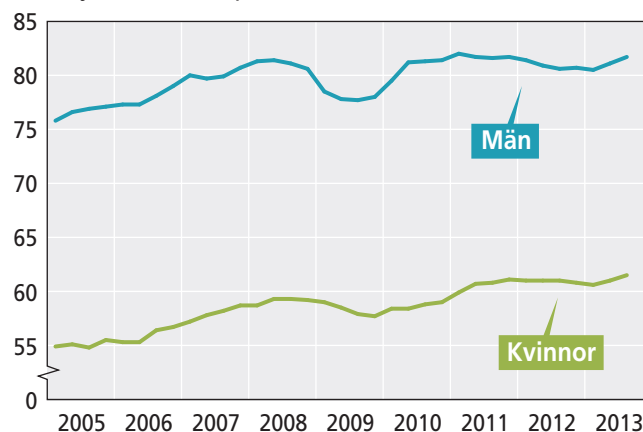

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Arbetade timmar ökade något mer än sysselsättningen. Till skillnad från sysselsättningen var ökningen jämt fördelad mellan män och kvinnor. De branscher som steg var huvudsakligen företagstjänster inklusive finansiella tjänster. Antalet arbetade timmar inom tillverkningsindustrin minskade dock. Denna utveckling i riktning mot en mer tjänstebaserad ekonomi, medan de traditionella industrijobben är på tillbakagång har varit tydlig under lång tid, efter utvecklingen av antalet arbetade timmar att döma.

Arbetade timmar 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Miljoner timmar per vecka

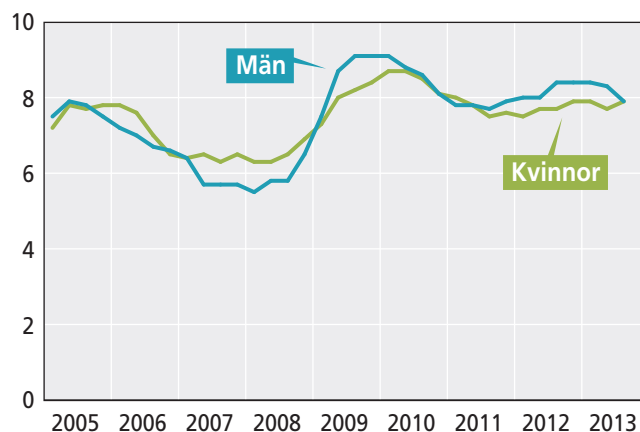

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Som en följd av ökad sysselsättning för män minskade också andelen arbetslösa män. Den relativa arbetslösheten bland kvinnor steg samtidigt och är nu på samma nivå som för männen. Från början av 2011 har annars arbetslösheten genomgående varit högre bland män än kvinnor. Historiskt sett har så också ofta varit fallet.

Andel arbetslösa 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

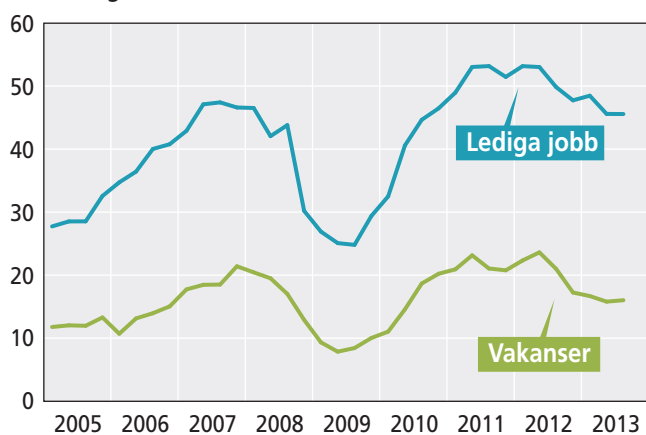

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Antalet lediga jobb i privat sektor liksom antalet vakanser planade ut och vände svagt uppåt tredje kvartalet. Den nedgång som inleddes vid mitten av år 2012 tycks därmed vara bruten.

Lediga jobb och vakanser, privat sektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: Konjunkturstatistik över vakanser (KV) och egna beräkningar
Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

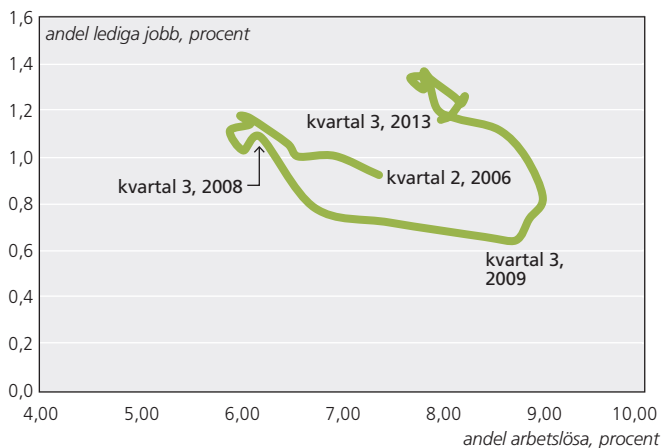
Lediga jobb kan visas i förhållande till andelen arbetslösa i en så kallad Beveridge-kurva. För båda variablerna avses andelen av arbetskraften. En rörelse längs med kurvan kan förväntas under en konjunkturedgång, då de lediga jobben minskar samtidigt som arbetslösheten ökar. Rörelsen sker då nedåt och till höger i diagrammet. En sådan rörelse skedde tredje kvartalet 2008 till motsvarande kvartal 2009. Därefter vände kurvan uppåt och in mot y-axeln. En rörelse tillbaka till utgångspunkten kan då förväntas på en väl fungerande arbetsmarknad. Istället har kurvan skiftat utåt, vilket tyder på att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats i och med att en ökad andel nya jobb inte motsvaras av lägre arbetslöshet.

De senaste tre åren har kurvan bildat en cirkel runt cirka 8 procents arbetslöshet. Vid den tidigare toppen för lediga jobb 2007–2008 bildades cirkeln kring en arbetslöshet på cirka 6 procent.

Det pågående strukturella skiftet från tillverkningsindustri till tjänstebranscher kan vara en tänkbar förklaring till den sämre matchningen mellan de lediga jobben och de arbetslösa.

Andelen lediga jobb i förhållande till andelen arbetslösa 15–74 år (Beveridgekurva)

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

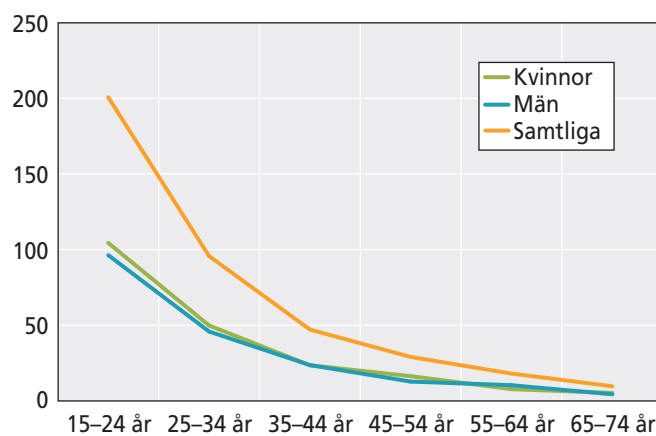
Källa: AKU, KV och egna bearbetningar
Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Enligt rekryteringsstatistik från AKU är det mycket stor skillnad mellan olika åldersgrupper när det gäller rörligheten på arbetsmarknaden. Yngre personer rekryteras till nytt jobb betydligt oftare än äldre. Skillnaden framgår särskilt tydligt från andra till tredje kvartalet då många ungdomar får sommarjobb. Av totalt 400 000 externrekryterade från andra kvartalet till tredje kvartalet 2013 var 85 procent under 45 år och hälften var under 25 år. Skillnaderna mellan män och kvinnor är små. Externrekryterade avser personer som övergått från ej anställd till anställd eller från sysselsatt/anställd till ny arbetsgivare.

Att rörligheten på arbetsmarknaden bland ungdomar är betydligt större än för andra grupper beror bland annat på att de i större grad söker sig in på arbetsmarknaden. Tidsbegränsade anställningar är också betydligt vanligare bland ungdom vilket bidrar till att de byter jobb mer frekvent.

Externrekryterade

Antal personer som påbörjat en ny anställning mellan kvartal 2 och kvartal 3 2013. Tusental

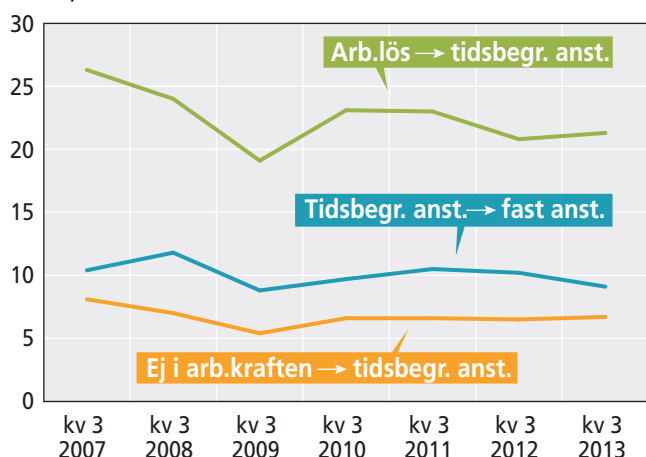

Källa: AKU
Data för tredje kvartalet 2013

Av flödesstatistiken från AKU framgår att chansen för en arbetslös att få en tidsbegränsad anställning ökade något från andra till tredje kvartalet jämfört med motsvarande period föregående år. Chansen att gå från tidsbegränsad till fast anställning minskade dock något. Det hör troligen samman med att det främst är tidsbegränsade anställningar som ökar.

Jobbchanser

Övergångsandelar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden från kvartal 2 till kvartal 3 respektive år (15–74 år). Procent

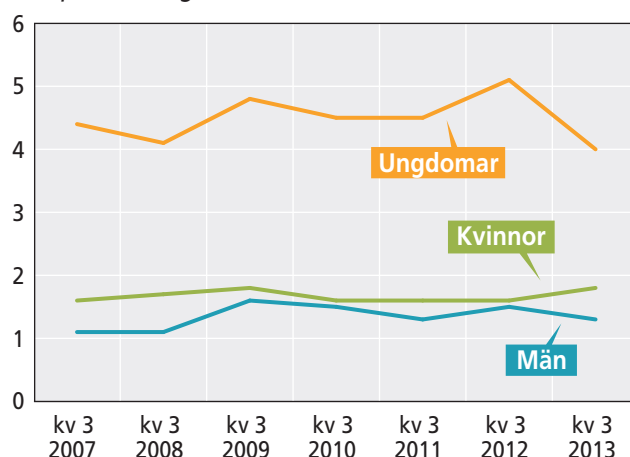

Källa: AKU

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Arbetslöshetsrisker

Övergångsandelar från sysselsatt till arbetslös från kvartal 2 till kvartal 3 respektive år. Män, kvinnor respektive ungdomar 15–24 år. Procent

Källa: AKU

Data t.o.m. tredje kvartalet 2013

Ungdomars risker att hamna i arbetslöshet föll kraftigt från andra till tredje kvartalet jämfört med motsvarande period året innan. Det stämmer också överens med sysselsättningsökningen som har varit särskilt stark bland ungdomar. Även för män gick risken för arbetslöshet ned något, medan den ökade svagt för kvinnor.

Kontaktperson: Torkel Brinkenfeldt, 08-506 940 96

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknaden

År	Antal sysselsatta 15–74 år	Andel sysselsatta av befolkn. 15–74 år	Antal arbetslösa 15–74 år	Andel arbetslösa av arb.kraften 15–74 år	Antal personer utanför arb.kraften 15–74 år	Arbetade timmar 15–74 år	Antal lediga jobb	Antal varsel
Kvartal	1 000-tal	Procent	1 000-tal	Procent	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
2007 1	4 432	65,4	323	6,8	2 020	143 430	53	9
2	4 543	66,9	335	6,8	1 917	139 750	61	6
3	4 639	68,1	269	5,5	1 905	124 500	52	7
4	4 549	66,6	264	5,5	2 018	146 720	52	8
2008 1	4 520	66,0	302	6,3	2 030	140 660	57	9
2	4 624	67,3	339	6,8	1 907	149 470	55	15
3	4 674	67,9	280	5,7	1 932	124 160	48	14
4	4 554	65,9	298	6,1	2 058	147 060	36	57
2009 1	4 466	64,5	380	7,8	2 080	139 210	38	50
2	4 525	65,2	454	9,1	1 966	138 350	36	32
3	4 548	65,3	399	8,1	2 018	123 410	28	17
4	4 459	63,8	402	8,3	2 127	138 580	33	17
2010 1	4 413	63,0	456	9,4	2 132	139 700	44	14
2	4 533	64,6	474	9,5	2 006	143 600	57	10
3	4 612	65,6	398	7,9	2 017	123 800	49	9
4	4 537	64,4	371	7,6	2 139	144 700	50	11
2011 1	4 533	64,2	411	8,3	2 112	146 300	66	8
2	4 645	65,7	434	8,5	1 988	144 400	78	11
3	4 708	66,5	358	7,1	2 014	126 000	58	10
4	4 617	65,1	359	7,2	2 115	148 400	55	17
2012 1	4 570	64,4	406	8,2	2 123	147 300	77	17
2	4 678	65,8	440	8,6	1 991	142 800	80	14
3	4 735	66,5	383	7,5	2 002	126 300	55	15
4	4 644	65,1	383	7,6	2 104	147 200	53	26
2013 1	4 609	64,5	433	8,6	2 098	144 500	74	17
2	4 716	66,0	452	8,7	1 982	147 800	71	16
3	4 786	66,8	380	7,4	1 995	126 900	51	11

Källor:

AKU

AKU

AKU

AKU

AKU

AKU

KV

Af

ENS 2010 och finansräkenskaperna

Ökad tydlighet och detaljeringsgrad i fokus

I de två senaste numren av Sveriges Ekonomi har vi skrivit om några av de förändringar som införandet av den reviderade förordningen om national- och regionalräkenskaper medför. Alla EU-länder kommer att publicera data i enlighet med ENS2010 från och med september 2014. Här tar vi upp några av förändringarna som berör det finansiella området.

Ändringarna i redovisningen av den finansiella sektorn kommer inte att påverka BNP-nivån utan innebär mer förtydliganden, tillägg och nedbrytningar för statistiken inom det finansiella sektorområdet. Uppdelningen kräver i flera fall ny indata samt ställer också ökade krav på primärstatistik och på uppgiftslämnare. För nationalräkenskapernas redovisning enligt ENS 2010 innebär detta flera förändringar. Dels kommer antalet redovisade sektorer att utökas dels innebär det att vissa av delsektorerna ändras väsentligt. Det kommer också att tillkomma några nya finansiella instrument i redovisningen av finansräkenskaperna.

Den nya förordningen medför också ändringar i vissa grundprinciper som påverkar sektorredovisningen av de finansiella företagen. Huvudkontor ska ingå i den sektor som huvuddelen av dotterbolagen tillhör. Huvudkontorsverksamhet innebär övervakning och ledning av andra enheter i bolaget eller företaget, beslutsfattande, planering, operativ styrning och ledning av daglig verksamhet. Huvudkontor producerar icke-finansiella och finansiella tjänster beroende på dotterbolagens verksamhet. Huvudkontoren klassificeras till icke-finansiell företagssektor om inte huvuddelen av döttrarna är finansiella företag.

En annan förändring är att egentliga hushåll ska vara separerade från hushållens icke-vinstdrivande organisationer, HIO, som ska redovisas separat.

Fler finansiella delsektorer

Indelningen av den finansiella sektorn blir ändrad och har utökats från fem till nio undersektorer i och med ENS 2010. Det görs för att få bättre överensstämmelse med krav från IMF och ECB. Dessutom är definitionen av finansiella företag utvidgad så att även företag som lånar ut medel från sitt egna kapital ska inkluderas.

Utökat innehåll i befintliga sektorer

Redovisningen av transaktioner med utlandet ska enligt förordningen utökas från tre till fem delsektorer. Dessa består av medlemsländer och organisationer inom EU, euroländer, länder och organisationer utanför EU samt en egen delsektor för ECB.

Den nya förordningen medför också betydande ändringar i redovisningen av övriga sektorer. De största ändringarna

kommer att återfinnas inom den finansiella företagssektorn, som ska innehålla följande delsektorer:

- Centralbanken
- Monetära finansinstitut som tar emot inlåning
- Penningmarknadsfonder
- Investeringsfonder utom penningmarknadsfonder
- Finansiella serviceföretag
- Försäkringsbolag
- Pensionsinstitut
- Övriga finansinstitut
- Koncerninterna finansinstitut och utlåningsföretag

Regelförändringarna i ENS 2010 innebär även att vissa av delsektorerna för de finansiella företagen får nytt innehåll. Det är framförallt redovisningen av Övriga finansinstitut som blir ändrad i och med den nya förordningen, vilket leder till nytt innehåll och även ny beteckning i nationalräkenskaperna:

- FVC – värdepapperiseringsföretag
- Företag med huvudsaklig verksamhet inom leasing och factoring. Tidigare redovisades de som monetära finansinstitut
- Företag som finansierar hyrköp och lån i samband med försäljning av varor och tjänster
- Export-/importfinansierande företag
- Riskkapitalbolag

Det finns även krav på att lägga till en ny delsektor. Den kommer att benämnas Koncerninterna finansinstitut och utlåningsföretag. Huvuddelen av dessa instituts tillgångar och skulder kommer inte ut på öppna marknaden och kommer därför att särredovisas. Delsektorn kommer att innehålla uppgifter om följande företagstyper:

- Stiftelser, separata förmögenheter med organisationsnummer, brevlådeföretag etc.
- Holdingbolag som endast innehar tillgångar utan att administrera eller delta i verksamheten i andra bolag
- Specialföretag, så kallade Special Purpose Entities (SPE)
- Utlånare av egna medel eller medel från en finansiär och pantbanker

Specialföretag som redovisas under denna delsektor är enheter utan anställda och utan icke-finansiella tillgångar. De saknar enhetlig definition, men har alltid anknytning till ett annat företag. De är ofta dotterföretag och är vanligtvis belägna i ett annat land än modern. De ska klassificeras efter sin huvudverksamhet, vilken oftast är finansiell om de inte utgör ett koncerninternt finansinstitut, ett "artificiellt dotterföretag" eller är bildat inom offentlig sektor.

De flesta holdingbolag tillhör finansiell sektor och redovisas till den nya delsektorn. Detta gäller holdingbolag som endast innehar tillgångar i dotterbolag, men inte deltar i verksamhet och skötsel. Dessa anses endast producera finansiella tjänster, och ska klassificeras i finansiell företagssektor.

Nya finansiella instrument

Det nya regelverket får också effekten att det tillkommer några nya instrument som kommer ingå i finansräkenskaper-
nas redovisning av den finansiella sektorn i Sverige.

- Personalooptioner ska ingå som delmängd i finansiella derivat
- Pensionsinstituts fordringar på pensionsförvaltare
- Övriga livförsäkringsförmåner
- Avsättningar för krav enligt standardiserade garantier

Många utmaningar återstår

I uppställningen nedan redovisas vilka förändringar i sektorindelningen som kommer enligt ENS 2010 och hur de relaterar till den tidigare förordningen, ENS 1995. Vidare

finns en koppling mellan de nya och de tidigare institutionella sektorkoderna. Den nya standarden för institutionell sektorindelning kommer att publiceras under 2014.

När det gäller uppdelningen av de finansiella sektorerna så har nationalräkenskaperna för närvarande inte fullständig täckning och underlag för att göra en heltäckande uppdelning av delsektorerna, andra finansförmedlare, finansiella servicebolag och koncerninterna finansinstitut och utlåningsföretag. Det finns även problem med att täckningen av pensionsinstitut inte är fullständig. Så den nya uppdelningen av försäkringsbolag och pensionsinstitut, kommer inte heller att vara heltäckande enligt ENS 2010. När det gäller redovisningen av transaktioner med utlandet kommer dessa inte att publiceras på fem delsektorer utan endast på en. Det kommer alltså även fortsatt att återstå en del arbete innan ENS 2010 är uppfyllt fullt ut.

Ett stort tack riktas till Marianne Biljer som bidragit med underlagen till denna artikel.

*Kontaktperson: Birgitta Magnusson Wärmark,
08-506 945 51*

Sektorer och undersektorer enligt ESA 2010				Sektorkod ENS 2010	Sektorkod ENS 95
Icke-finansiella företag				S.11	S.11
Finansiella företag				S.12 Utökat innehåll	S.12
Monetära finansinstitut (MFI)	Centralbanken			S.121	S.121
	Andra monetära finansinstitut, utom centralbanken	Monetära finansinstitut som tar emot inlåning		S.122 Reducerat innehåll	S.122, del av
		Penningmarknadsfonder		S.123, Ny	S.122, del av
Finansiella företag utom monetära finansinstitut och försäkringsbolag	Investeringsfonder utom penningmarknadsfonder			S.124	S.123, del av
	Övriga finansinstitut, utom försäkringsbolag och pensionsinstitut			S.125 Förtydligat innehåll	S.123, del av
	Finansiella serviceföretag			S.126	S.124
	Koncerninterna finansinstitut och utlåningsföretag			S.127 Ny	..
Försäkringsbolag och pensionsinstitut	Försäkringsbolag			S.128	S.125
	Pensionsinstitut			S.129	
Offentlig sektor S.13	Staten			S.1311	S.1311
	Delstater			S.1312	S.1312
	Kommuner			S.1313	S.1313
	Socialförsäkringsfonder			S.1314	S.1314
Hushåll				S.14	S.14
Hushållens icke-vinstdrivande organisationer				S.15	S.15
Utlandet S.2	Europeiska unionen S.21	Europeiska unionens medlemsstater S.211	Medlemsstater inom Euroområdet	S.2111 4-siffernivå ny	..
			Medlemsstater utanför Euroområdet	S.2112 4-siffernivå ny	..
		Europeiska unionens institutioner och organ S.212	Europeiska unionens institutioner och organ, utom Europeiska centralbanken	S.2121 4-siffernivå ny	..
			Europeiska centralbanken	S.2122 4-siffernivå ny	..
	Länder och internationella organisationer utanför EU S.22			S.22	S.22

ENS 2010 och pensionssystemet

Pensioner i nationalräkenskaperna

I september 2014 kommer SCB att redovisa resultaten från arbetet med att anpassa nationalräkenskaperna (NR) till nya riktlinjer som gäller för Europeiska unionens medlemsstater¹. I samband med införandet kommer även resultatet från den senaste allmänna översynen av NR att redovisas. Siffrorna i NR påverkas således av två olika förändringar. De nya riktlinjerna avser definitioner och nya metoder för hur NR sammanställs och vilka indelningar som ska användas medan den allmänna översynen främst är inriktad på finjusteringar av befintliga metoder och förbättringar av dataunderlaget till NR. Detta är den fjärde artikeln inför omläggningen och berör uteslutande den förändrade redovisningen av pensioner.

Med pensioner i NR avses ålderspension, förtids- och/eller sjukpension samt efterlevandepension. Däremot ingår inte förmåner som de betalade premierna, avgifterna eller motsvarande inte är avsedda att täcka t.ex. garantipension eller behovsprövade tillägg såsom äldreförsörjningsstöd.

Pensioner i NR består av tre olika delar: det allmänna pensionssystemet, avtalsbestämda pensionsförmåner och privata pensioner som tecknats på eget initiativ. Redovisningen i NR för de olika delarna skiljer sig dock åt. För det allmänna pensionssystemet bokförs endast transaktioner, det vill säga in- och utbetalningar. För avtalspensioner bokförs både transaktioner och ställningsvärden, vilket avser skulder respektive pensionsbehållning. De privata pensionsförsäkringarna synliggörs också genom att finansiella transaktioner och ställningsvärden noteras. Transaktioner i dessa system utöver ersättning för pensionsförvaltningen redovisas inte separat i NR utan ingår i saldoutöversparandet.

Premiepensionssystemet i NR har en särställning. Visserligen ingår det i det allmänna pensionssystemet men genom dess konstruktion med en tydlig koppling mellan individens placeringsval och utfall i pensionsbehållning hanteras det i NR på liknande sätt som avtalspensioner. Det innebär att både transaktioner och ställningsvärden redovisas.

De delar av premiepensionssystemet som omfattar fonder för vilka spararna bär placeringsrisken redovisas direkt mellan fonderna² inom den finansiella bolagssektorn och hushållen som bestämmer över hur medlen ska placeras. Den huvudsakliga delen av premiepensionssystemets skulder är därmed placerad utanför den offentliga förvaltningen.

Förändringar med ENS 2010

Som en följd av att de nya riktlinjerna enligt ENS 2010³ införs kommer statens pensionsskuld⁴ att tas med i redovisningen över statens finansiella skulder. Det har tidigare varit oklart i vilken utsträckning de så kallade icke-fonderade pensionsåtaganden inom den offentliga förvaltningen ska tas med i balansräkningen som en skuld.

Med införandet av ENS 2010 har det dock gjorts tydligt att alla pensionsåtaganden för de anställda som tas upp som en skuld i arbetsgivarens balansräkning även ska ingå som en skuld i NR. Det har således ingen betydelse om åtagandet är tryggt genom en kreditförsäkring eller som i fallet med offentliga myndigheter genom deras beskattningsrätt.

Den nuvarande sammanställningen av pensioner ses också över och ändringar införs i september 2014⁵. Pensionsskulder tas inte med i den s.k. Maastrichtskulden. Det innebär att förändringarna endast får inverkan på konvergenskriteriet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande.

Statens förmånsbaserade pensionsskuld

Det statliga pensionsavtalet omfattar tre delar varav två är avgiftsbestämda och fonderade. Dessa två delar ingår i NR:s nuvarande redovisning. Den tredje delen är ett förmånsbaserat system som till största delen hanteras av SPV. Pensionssystemet är icke-fonderat vilket innebär att skulden i statens balansräkning inte motsvaras av faktiska avsättningar i form av värdepapper eller liknande utan utgör en fordran på statverket. Förutsättningen att ta med det i NR är att systemets olika poster såsom premier och pensionsskuld är försäkringsmässigt beräknade.

För förmånsbaserade pensionssystem i NR gäller att förändringar i den försäkringsmässigt beräknade skulden, som inte beror på ändringar i beräkningsgrunderna, ska redovisas som utgifter för den sektor som garanterar pensionsutfästelsen. Bland beräkningsgrunderna återfinns diskonteringsränta och livslängdsantaganden. De utgifter som pensionsåtagandet innebär bokförs antingen som sociala avgifter eller kapitalutgifter. Inkomst för hushållen som ingår i hushållens egenavgifter redovisas enligt tabellen nedan.

Värdet av produktion och konsumtion i offentliga myndigheter uppskattas utifrån de kostnader som verksamheten har. En av dessa kostnader utgörs av sociala avgifter som därmed har betydelse för myndigheternas bidrag till BNP. Avgifterna hämtas ur den statliga redovisningen och motsvarar periodens ökning av pensionsåtagandet och kommer därför

¹ Uppgifter som publiceras i serien Nationalräkenskaper (inkl. Finansräkenskaper) ska fr.o.m. 1:a september 2014 följa de nya riktlinjerna enligt ENS 2010 (eng. ESA 2010)

² Här ingår även de fonder som administreras av den 7:e Allmänna Pensionsfonden (AP7). AP7 redovisas i NR som ett fondbolag inom den finansiella bolagssektorn.

³ ENS = Europeiska national- och regionalräkenskapssystemet

⁴ Administreras av Statens tjänstepensionsverk (SPV)

⁵ Hur pensioner ska bokföras i NR finns bland annat redovisat i kapitel 17 av ENS 2010. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:174:0001:0727:SV:PDF>

inte att behöva ändras. För statens kapitalkostnader görs för närvarande inget tillägg i NR. I pensionssystem som är fonderade ger kapitalavkastningen ett tillskott som ökar det reala värdet på den framtida pensionen.

För icke-fonderade system ska kapitalavkastningen likställas med det som benämns; *uppräknings av skulden med antagen grundränta*. Detta är den skuldökning som beror på att tidpunkten för pensionsutbetalningen kommit ett år närmare i tiden. Därmed får tidsfaktorn vid diskontering minskad inverkan ju närmare utbetalningsdatumet man kommer och skillnaden mellan skuldens värde och den framtida utbetalningen avtar. I exemplet nedan görs ett antagande om en grundränta på 2,5 procent.

Ändringar av grundräntan påverkar skuldens storlek men för att skulden i NR ändå ska vara densamma som i statens årsredovisning bokförs effekten av ändrade beräkningsgrunder separat som övriga förändringar av skulden. Även justeringar av tillfällig karaktär som påverkar skulden ingår i övriga förändringar. Exempel på sådant är när SPV övertar pensionsskulder från myndigheter som tidigare redovisat skulden i egen balansräkning. Sådana förändringar ingår således inte i NR:s redovisning av statens kostnader eller sparandet.

Exempel på redovisning av statens förmånsbaserade avtalspensioner i NR

Värden i miljoner kronor

Ingående pensionsbehållning	86 900	93 800	108 600
Arbetsgivares sociala avgifter	6 300	6 000	5 400
Hushållens egenavgifter (inkl. kapitalavkastning 2,5 procent)	2 200	2 400	2 800
Pensionssystemets administrationsavgifter (–)	130	140	150
Pensionsförmåner (–)	2 000	2 400	3 100
Övriga förändringar	530	8 940	450
därav ändrad diskonteringsränta	0	8 600	0
därav indexering	400	200	700
Utgående pensionsbehållning	93 800	108 600	114 000

Obs! Värdena i exemplet är endast för att illustrera den nya redovisningen. Det nya innehållet i NR är markerat i fetstil.

Redovisningen av pensioner i NR är uppdelad på de finansiella och icke-finansiella räkenskaperna. I finansräkenskaperna kommer förändringen att vara mest omfattande eftersom värden för posterna in- och utgående pensionsbehållning samt övriga förändringar påverkas kraftigt. I den icke-finansiella redovisningen läggs däremot endast värden för kapitalavkastningen till de befintliga posterna enligt exemplet ovan.

Konsekvenserna av den ändrade redovisningen av statens pensionsskuld är i huvudsak att statens utgifter enligt NR kommer att vara högre. Höjningen motsvaras av den beräknade kapitalavkastningen. I exemplet ovan redovisas dessa som hushållens egenavgifter. De högre utgifterna leder till att det redovisade sparandet kommer att i motsvarande grad vara lägre. Statens pensionsskuld, som utgörs av tillgångar

hos hushållen och benämns som pensionsbehållning i tabellen, blir givetvis också högre i NR:s redovisning.

De övriga förändringarna som kompletterar förklaringen av pensionsskuldens respektive behållningens förändring ingår inte i redovisningen av kostnader och intäkter, utgifter och inkomster, eller finansiella transaktioner i NR. Övriga förändringar kan vara av tillfällig art eller utanför enhetens kontroll. Ett exempel på en sådan förändring kan vara inflationen, vilket beskrivs separat från enhetens normala ekonomiska aktivitet och transaktioner med andra enheter.

Ändrad redovisning av premiepensionssystemet

När Pensionsmyndigheten bildades 2010 övertogs även ansvaret för premiepensionssystemet från PPM. NR fortsatte dock att redovisa hela skulden utanför den offentliga förvaltningssektorn. Inom ramen för den allmänna översynen av NR kommer redovisningen av skulden att delas upp mellan vad som redovisas i fonderna och övriga skulder som Pensionsmyndigheten ansvarar för. Pensionsmyndighetens skulder omfattar bland annat den traditionella försäkringen och den tillfälliga förvaltningen av pensionsavgifter före det att medlen placeras i de valda fonderna.

Avgifterna för premiepension hanteras på samma sätt som motsvarande premier för avtalspensioner och därmed kommer dessa inte att ingå i de sociala avgifter som utgör täljaren i skattekvoten eller ändra på uppskattningen av den offentliga förvaltningens finansiella sparande. Den enda betydande skillnaden mot dagens redovisning i NR är att skulden redovisas uppdelad på två olika sektorer, den finansiella bolagssektorn och sektorn sociala trygghetsfonder¹.

Pensioner gentemot utlandet

I takt med att svenska hushåll bosätter sig utomlands efter pensioneringen och att utländska hushåll under kortare eller längre perioder arbetar och tjänar in pension i Sverige har det blivit önskvärt att separat uppskatta pensionsflödena gentemot utlandet. I den mån uppgifter finns tillgängliga kommer dessa att redovisas på NR:s konton.

Detta innebär att de svenska hushållens inkomster och finansiella tillgångar kommer att justeras ned i motsvarande grad. Effekten blir att både disponibel inkomst och sparande i NR redovisas lägre i nivå samt att de svenska hushållens pensionsbehållning i motsvarande grad redovisas lägre. Skillnaderna mot dagens redovisning av skulden kommer att redovisas mot utländska hushåll.

För närvarande görs inga separata uppskattningar av vare sig utbetalningarnas storlek eller skulden gentemot utlandet. Motsvarande finns även från utlandet mot Sverige men bedömningen är att det då handlar om betydligt lägre belopp.

Utbetalningar av pensioner till utlandet ingår i betalningsbalansen. Men eftersom det även är möjligt att ha bankkonto i

¹ Denna sektor heter för närvarande socialförsäkringssektorn men kommer att byta namn vid införandet av ENS 2010

Sverige och själv föra över pengarna är det i praktiken svårt att uppskatta hela omfattningen av pensionsutbetalningarna.

Ny satelliträkenskap för pensioner

De nya riktlinjerna innebär att NR även kommer att presentera det allmänna pensionssystemet och avtalsbestämda pensionssystem i en särskild tabell, en så kallad satelliträkenskap för pensioner. Tabellen är avsedd att komplettera den redovisning som ingår i NR:s huvudkonton och därmed ge en sammanfattande beskrivning av de pensionsförmåner som företag, organisationer och den offentliga förvaltningen utlovat.

Den tilläggsinformation som kommer att redovisas i satelliträkenskapen omfattar bland annat det allmänna pensionssystemets huvuddelar; inkomstpension och tilläggpension (ATP) samt pensionsförmåner för anställda inom kommuner och landsting som tjänats in före 1998¹.

Kontaktperson: Michael Wolf, 08-506 945 63

¹ Mer information om hur tabellen är utformad finns i kapitel 17 av ENS 2010. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:174:0001:0727:SV:PDF>

Summary

Shrinking industrial inventories pressed growth down

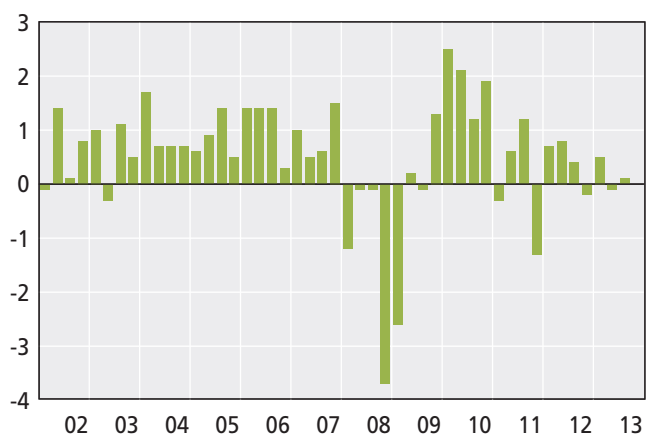
The Swedish GDP growth has fluctuated around the zero mark in the last two quarters and the economy is currently in a period of stagnation. Significant inventory reductions in industry held back GDP growth sharply. A relatively good domestic demand counteracted the downturn, where above all household consumption and housing investments showed improvement. However, the rise in production in industry was weak and the demand from abroad continued to show signs of deficiency.

Sweden's GDP rose by a seasonally adjusted 0.1 percent in the second quarter compared with the previous quarter. This was in line with the trends in the euro countries, which after a lengthy recession have turned to positive growth for the second quarter in a row. Europe is an important trading market for Sweden, and increased growth in the area is positive for the export-dependent Swedish economy. At the same time the recovery in the US accelerated and growth was 0.9 percent in the third quarter.

The Swedish industrial economy leaves a number of question marks right now. Above all, it is puzzling why industry sharply reduced inventories during the third quarter. This can partly be explained by production halts in certain parts of industry. However, these only account for a small part of the total inventory reduction which was firmly established in the manufacturing industry. Most of the confidence indicators have also been positive since spring, but have not been realised in the actual output data.

Gross domestic product (GDP)

Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted

Source: National accounts

Data up to and including third quarter 2013

The Swedish export industry was sluggish and continued more weakly than world trade in the third quarter. The key is the weak demand in the rest of Europe. The strong Swedish krona of last year hit profitability and was a hard test for industries that are internationally competitive.

Growth in the Swedish business sector has not yet accelerated. Production in industry grew marginally in the third quarter, and service producing industries accounted for the growth. An increased work input in the service sector was the main reason for the upswing in production. However, production and number of hours worked dropped within the goods producing industries.

Household consumption continues to be an important growth engine. Consumption expenses in seasonally adjusted figures increased at the same rate as in the second quarter with a rise of 0.3 percent at a quarterly rate. Households turned their attention to durable capital goods to a greater extent than previously, and car sales were up considerably. However, a considerable part of pay increases are still deposited in savings accounts.

Gross fixed capital formations turned upwards in the third quarter. The upswing is largely due to the change in housing investments that now seem to have accelerated from low levels. At the same time inventories decreased sharply, especially in industry. On the whole, inventory investments held back GDP growth by 0.4 percentage points in seasonally adjusted figures, and was the weakest component for economic growth.

The number of employed persons has steadily increased in the last six months and continued to rise in the third quarter. Seasonally adjusted and compared to the second quarter, both the number of employed persons and number of hours worked increased by roughly 0.5 percent. The downturn in the number of available jobs also turned slightly upwards, both in the private sector and the public sector.

The Swedish Economy - a statistical perspective also includes two theme articles that both illustrate the changes as a result of the new statistics regulations ENS 2010. The first article concerns changes that affect the financial accounts and the second one is about the revised presentation of pensions.

ANSVARIG UTGIVARE

Monica Nelson Edberg

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Peter Buvén, redaktör	08-506 945 28
Martin Daniels, redaktör	08-506 942 64
Magnus Saltveit, redaktör	08-506 949 84
Torkel Brinkenfeldt	08-506 940 96
Johannes Holmberg	08-506 945 11

MEDSKRIBENTER

Birgitta Magnusson Wärmark, nationalräkenskaper
Michael Wolf, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson	08-506 943 62
------------------	---------------

Förfrågningar kan även göras via e-post: fornamn.efternamn@scb.se.